

**Työpaikkojen syntyminen
ja häviäminen maakunnissa**

Petri Böckerman

Työpaikkojen syntyminen ja häviäminen maakunnissa

KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

TYÖPAIKKOJEN SYNTYMINEN
JA HÄVIÄMINEN MAAKUNNISSA

Kunnallisan kehittämistätiön
tutkimusjulkaisut, nro 27

© Pole-Kuntatieto Oy
ja Petri Böckerman

Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala 2001

ISBN 952-9740-81-6

ISSN 1235-6956

Sisällys

ESIPUHE 7

1 JOHDANTO 9

2 MÄÄRITELMIÄ 11

3 TYÖPAIKKA- JA TYÖNTEKIJÄVIRTOJEN
MAAKUNNITTAISTA TARKASTELUA 13

3.1 Uusimaa 13

3.2 Varsinais-Suomi 15

3.3 Satakunta 17

3.4 Häme 19

3.5 Pirkanmaa 20

3.6 Päijät-Häme 22

3.7 Kymenlaakso 23

3.8 Etelä-Karjala 25

3.9 Etelä-Savo 26

3.10 Pohjois-Savo 28

3.11 Pohjois-Karjala 29

3.12 Keski-Suomi 30

3.13 Etelä-Pohjanmaa 32

3.14 Vaasan rannikkoseutu 34

3.15 Keski-Pohjanmaa 35

3.16 Pohjois-Pohjanmaa 37

3.17 Kainuu 39

3.18 Lappi 41

3.19 Itä-Uusimaa 43

3.20 Ahvenanmaa 44

4 LOPPUPÄÄTELMIÄ 46

KIRJALLISUUS 49

LIITE: Työpaikka- ja työntekijävirtojen keskiarvoja maakunnittain
vuosilta 1988–1997 51

Esipuhe

Julkaisu on Kunnallisan kehittämissäätiön rahoittaman tutkimusprojektin loppuraportti. Tutkimusprojektissa tarkasteltiin työpaikkojen ja työntekijöiden vaihtuvuutta Suomessa alueellisesta näkökulmasta. Tutkimus on tehty Palkansaajien tutkimuslaitoksessa 1.4.2000–31.3.2001.

Loppuraportista on julkaistu laajempi versio Palkansaajien tutkimuslaitoksen tutkimuksia-sarjassa (numero 81). Siinä eritellään mm. työttömyysvirtoja.

Kiitän Mika Malirantaa (ETLA/Tilastokeskus) yhteistyöstä ja Reija Liljaa (Palkansaajien tutkimuslaitos) kommenteista. Kaikista virheistä ja väitteistä vastaan luonnollisesti itse.

Tekijä

1 Johdanto

Alueellinen näkökulma on noussut 1990-luvun lopusta alkaen aiempaa keskeisempään rooliin suomalaisessa talouspoliittisessa keskustelussa. Syynä tähän on ollut ennen kaikkea se, että Suomen talouden elpyminen 1990-luvun alun poikkeuksellisen ankarasta lamasta on lisännyt tuntuvasti työllisyyden ja työttömyyden alue-eroja maassamme. Kehitys on synnyttänyt samalla kasvavaa mielenkiintoa alueellisten työmarkkinoiden rakenteeseen ja toimintaan.

Työllisyys on parantunut ripeästi Uudenmaan, Turun ja Oulun työvoimapiireissä, mutta laajoilla alueilla Itä- ja Pohjois-Suomessa työttömyys on pysynyt edelleen erittäin korkealla tasolla (esim. Böckerman 2000a). Alueellisesta näkökulmasta onkin tapahtunut voimakasta työmarkkinoiden kaksijakoistumista.

Tutkimuksen tarkoitus on eritellä alueellista työllisyyttä ja luonnehtia siihen vaikuttavia tekijöitä (työpaikkojen syntymistä ja häviämistä sekä työntekijävirtoja) kattavalla toimipaikkatason aineistolla vuosina 1988–1997. Tutkimuksessa tarkastellaan yksityisen sektorin työmarkkinoita. Syynä tähän on se, että ainoastaan elinvoimainen yksityinen sektori voi pitkällä aikavälillä tarjota kestävä pohjan työllisyyden parantamiselle maakunnissa. Yksityisen sektorin roolia ovat korostaneet myös 1990-luvulla toteutetut toistuvat ja mittavat julkisen sektorin leikkaukset, joiden seurauksena on ollut julkisen sektorin työllisyyden supistuminen ennen kaikkea pahimmilla työttömyysalueilla Itä- ja Pohjois-Suomessa. Käyttämällä kattavaa toimipaikkatason aineistoa on mahdollista pureutua työllisyyteen vaikuttaviin mikrotaloudellisiin tekijöihin sillä tasolla, jolla myös todelliset taloudelliset päätökset tehdään maakunnissa.

Työpaikkojen syntymistä ja häviämistä sekä työntekijävirtoja erittelevä tarkastelu noudattaa uusimman empiirisen työn taloustieteen suuntausta, jossa tutkitaan työllisyyttä lähtien liikkeelle kattavasta yritys- ja yksilötason aineistosta (esim. Böckerman 2000b). Määritelmällisesti työpaikkojen nettolisäys on työpaikkojen syntymisen ja häviämisen erotus. Työllisyystarkasteluissa tutkitaan useissa tapauksissa kuitenkin ainoastaan työllisyyden nettolisäystä. Tällöin saadaan hyvinkin puutteellinen kuva alueellisten työmarkkinoiden rakenteesta ja

kehityksestä, koska perinteisissä työllisyystarkasteluissa ei pystytä erottelemään lainkaan työpaikkojen bruttolisäystä ja -vähennystä. Yksittäisten toimialojen tasolla havaitaan tällöin ainoastaan työpaikkojen nettomuutos.

Tutkimuksessa hyödynnetään kattavaa toimipaikka-aineistoa vuosilta 1987–1997. Kyseinen aineisto on luotu kokoamalla henkilötietoja työssäkäyntitilastosta sekä toimipaikkatietoja yritysrekisterin toimipaikkatiedostoista. Työssäkäyntitilastosta saadun tiedon perusteella voidaan mitata työpaikkojen ja työntekijöiden virtoja. Yritysrekisterilähteestä on puolestaan saatu toimipaikan sijaintitieto, jota tarvitaan alueittaisia työpaikka- ja työntekijävirtoja tutkittaessa (Ilmakunnas ja Maliranta 2000). Aluejakona käytetään maakuntia (NUTS3). Tutkimusaineisto on hyvin kattava kansainvälisestikin katsoen. Aineiston toimialoja ovat teollisuus, rakentaminen sekä pääosa palvelualoista. Ulkopuolelle jäävät maa- ja metsätalous, julkinen sektori, yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut sekä luonnollisesti ne toiminnot, joiden toimiala on tuntematon.

Tutkimus jakaantuu kolmeen pääosaan. Ensimmäisessä osassa esitellään työpaikkojen syntymisen ja häviämisen määritelmiä, joiden avulla on mahdollista hajottaa aggregaattina havaittu työllisyyden nettomuutos kahteen komponenttiin. Työpaikkojen syntyminen kuvaa työpaikkojen lisääystä niissä toimipaikoissa, joissa työllisyys on kasvanut. Työpaikkojen häviäminen kuvaa puolestaan työpaikkojen muutosta niissä toimipaikoissa, joissa on supistettu työllisyyttä. Työllisyyden nettomuutos voidaan hajottaa kahteen osaan toimipaikkatasolla myös työntekijävirtojen avulla. Lisäksi työpaikka- ja työntekijävirtojen avulla voidaan luonnehtia rakennemuutosta (”luovaa tuhoa”) toimipaikkatasolla. Toisessa osassa luonnehditaan työpaikkojen syntymisen ja häviämisen sekä työntekijävirtojen alueellisia piirteitä ja kehitystä Suomen maakunnissa vuosina 1988–1997 aiemmin esitettyjen mittarien avulla. Tutkimus päättyy yhteenvetoon.

2 Määritelmiä

Tutkimuksessa tarkastellaan työpaikka- ja työntekijävirtojen asteita prosentteina (esim. Davis, Haltiwanger ja Schuh 1996; Ilmakunnas ja Maliranta 2000). Työpaikka- ja työntekijävirrat suhteutetaan työllisten määrään siten, että vuoden t virta jaetaan vuosien t ja $t-1$ toimipaikkojen työllisten keskiarvolla annetulla tarkastelutasolla (ts. maakunnittain ja vuosittain). Lasketut työpaikka- ja työntekijävirtojen asteet voivat siten periaatteessa vaihdella välillä 0–200 %. Tutkimuksessa tarkastellaan vuosittaisia työpaikka- ja työntekijävirtoja.

Tutkimuksessa käytetään seuraavia työpaikkavirtoja kuvaavia tunnuslukuja:

- JC: työpaikkojen syntymisaste (gross job creation rate) eli työpaikkojen muutos työvoimaa lisänneillä toimipaikoilla suhteessa työvoimaan
- JD: työpaikkojen häviämisaste (gross job destruction rate) eli työpaikkojen (absoluuttinen) muutos työvoimaa vähentäneillä toimipaikoilla suhteessa työvoimaan
- JR = JC + JD (gross reallocation rate) eli työpaikkojen vaihtuvuusaste
- EJR = JR – |NET| (excess reallocation rate) eli työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuusaste, jossa NET (= JC – JD) on työllisyyden nettomuutosaste. Työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuusaste kuvastaa työpaikkojen samanaikaista syntymistä ja häviämistä taloudessa, joten sitä voidaan käyttää rakennemuutoksen mittarina myös maakunnittaisessa tarkastelussa.

Tutkimuksessa käytetään seuraavia työntekijävirtoja kuvaavia tunnuslukuja:

- WIF: työntekijöiden sisäänvirtausaste (hiring rate) eli toimipaikoille tulleiden uusien työntekijöiden määrä suhteessa työvoimaan
- WOF: työntekijöiden ulosvirtausaste (separation rate) eli toimipaikoilta lähteneiden työntekijöiden määrä suhteessa työvoimaan
- WF = WIF + WOF (worker reallocation rate) eli työntekijöiden vaihtuvuusaste
- NET = WIF – WOF (= JC – JD) eli työllisyyden nettomuutos suhteutettuna toimipaikkojen työllisten määrään, ts. työllisyyden nettomuutosaste

- $CF = WF - JR$: kirnuamisaste (churning rate), ts. työntekijöiden ylimääräinen vaihtuvuusaste.

Kirnuamisaste kuvastaa sitä osaa työntekijöiden sisään- ja ulosvirtauksesta, jota ei tarvittaisi työpaikkojen syntymisen ja häviämisen luomista varten.

3 Työpaikka- ja työntekijävirtojen maakunnittaista tarkastelua

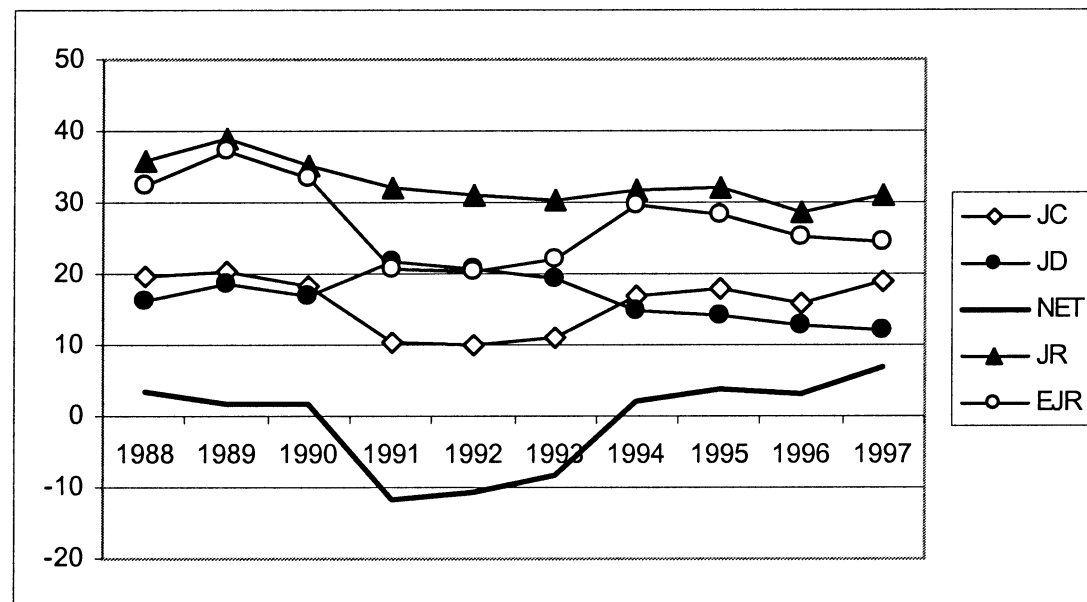
3.1 Uusimaa

Uusimaa tuottaa noin kolmasosan Suomen bruttokansantuotteesta. Uusimaa on vahva myös ns. uuden talouden toimialoilla. Suomen yksityisen sektorin työpaikoista Uudenmaan maakunnassa on noin kolmannes. Uusimaa on myös Suomen kansantalouden palveluvaltaisimaa maakunta Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Teollisuuden osuus Uudenmaan tuotantorakenteesta on sitä vastoin selvästi koko maan keskiarvoa pienempi. Vientiyrittäjien osuus yrityskannasta on kuitenkin maakunnista suurin. Väestö on lisääntynyt Uudenmaan maakunnassa voimakkaasti 1990-luvulla. Syynä tähän on ennen muuta vilkas muuttoliike muualta maasta, mikä on aiheutunut siitä, että Uudenmaan maakunnassa on syntynyt runsaasti työpaikkoja.

Uudenmaan työpaikkojen syntymistä ja häviämistä vuosina 1988–1997 hallitsee voimakas negatiivinen aggregaattihäiriö (ts. Suomen 1990-luvun alun syvä lama). Työpaikkojen syntymisaste aleni laman aikana puoleen vuoden 1988 tasoon verrattuna (kuviot 1). Elpyminen lamasta oli myös nopeata, mutta vuoteen 1996 mennessä työpaikkojen syntymisasteella mitattuna ei ollut vielä saavutettu lamaa edeltänyttä tasoa. Taantumaa edeltänyt taso saavutettiin kuitenkin vuonna 1997, jolloin Uudenmaan maakunnassa syntyi vuoden aikana noin joka viides työpaikka. Työpaikkojen häviämisaste nousi laman aikana ja saavutti huipunsa vuonna 1991, jolloin suurin piirtein joka viides työpaikka hävisi Uudenmaan maakunnassa. Vuonna 1994 työpaikkojen häviämisaste oli painunut lamaa edeltäneelle tasolle. Elpymisen vahvuutta kuvastaa se, että Uudenmaan työllisyys on parantunut vuodesta 1994 alkaen työllisyyden nettomuutosasteella mitattuna. Kehitys on jatkunut myönteisenä myös vuosina 1996 ja 1997.

Työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuus väheni laman aikana, joten työpaikkojen samanaikainen syntyminen ja häviäminen supistui 1990-luvun alussa. Työpaikkojen ylimääräisellä vaihtuvuudella mitattu rakennemuutos toimipaikkatasolla vaimeni ennen muuta laman pohjassa vuosina 1991–1993. Työpaikkojen

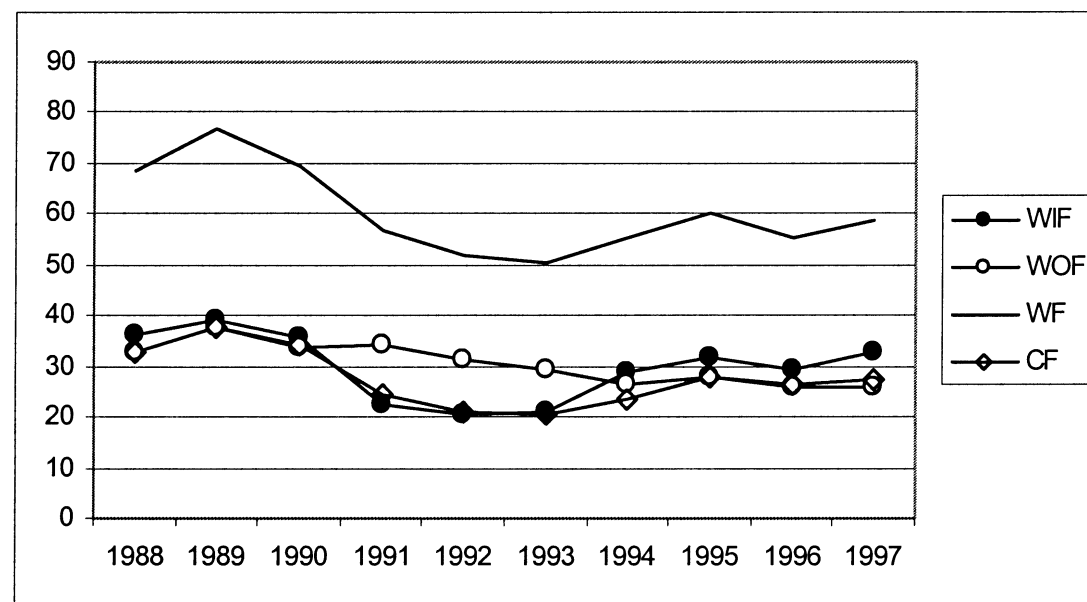
Kuvio 1: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Uudellamaalla (JC = syntymisaste, JD = häviämisaste, NET = työllisyyden nettomuutosaste [$= JC - JD$], JR = työpaikkojen vaihtuvuusaste [$= JC + JD$] ja EJR = työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuusaste [$= JC + JD - |NET|$])

ylimääräinen vaihtuvuusaste oli korkeimmillaan 1980-luvun lopulla ja kansantalouden elpyessä lamasta.

Työntekijävirtojen kehitys osoittaa sen, että työntekijöiden ulosvirtaus toimipaikoista ei lisääntynyt syvän laman aikana lainkaan, mikä on osoitus Uudenmaan maakunnan talouden vahvuudesta (kuvio 2). Työntekijöiden irtisano(utu)-

Kuvio 2: Työntekijävirtojen kehitys Uudellamaalla (WIF = työntekijöiden palkkaamisaste, WOF = työntekijöiden irtisano(utu)misaste, WF = työntekijöiden vaihtuvuusaste [$= WOF + WIF$], CF = kirnuamisaste [$= WF - JR$])

misasteessa tapahtui laman alkaessa jopa laskua vuoteen 1989 verrattuna. Syynä tähän on vapaaehtoisen irtisanoutumisen väheneminen toimipaikoista työllisyys-tilanteen heikentyessä. Työpaikan vapaaehtoinen vaihtaminen olisi merkinnyt hyvin todennäköisesti työttömyysjaksoa tai ansiomenetyksiä tai molempia. Taantuma siten ”jäykisti” Uudenmaan työmarkkinoita. Työntekijöiden sisäänvirtaus toimipaikkoihin sitä vastoin väheni laman aikana eikä ollut vielä vuoteen 1997 mennessä saavuttanut lamaa edeltänyttä tasoa. Työntekijöiden rekrytoiminen toimipaikkoihin lisääntyi voimakkaimmin vuosina 1993–1994. Työntekijöiden vaihtuvuus on ollut toimipaikkatasolla selvän myötäsyklistä Uudenmaan maakunnassa.

Työntekijävirtojen näkökulmasta tulkittuna työllisyyden heikkenemistä selittääkin Uudenmaan maakunnassa yksinomaan se, että taantuman aikana uusien työntekijöiden palkkaaminen toimipaikkoihin väheni, ei irtisanomisten lisääntyminen talouden ajautuessa ankaraan lamaan. Maakunnan kehityksen kannalta työntekijöiden rekrytointien vaihtelevuus on huomattavasti parempi tapa sopeuttaa työpanosta toimipaikkatasolla kuin irtisano(utu)misasteen vaihtelu, koska irtisanominen toimipaikasta saattaa heikentää työntekijöiden tulevan työllistymisen mahdollisuuksia.

Kirnuamisaste (eli työntekijöiden ylimääräinen vaihtuvuusaste) kuvastaa lähinnä työntekijöiden vapaaehtoista vaihtumista toimipaikkatasolla. Kirnuamisaste aleni laman aikana Uudenmaan maakunnassa. Kirnuamisaste on kuitenkin Uudenmaan maakunnassa korkeimmalla tasolla kaikista Suomen maakunnista (liite 1), mikä on osoitus rakennemuutoksen voimasta Uudellamaalla verrattuna maakuntien keskimääräiseen kehitykseen. Kirnuamisasteen keskiarvoa nostaa tosin tuntuvasti vuoden 1989 erittäin suuri työntekijöiden ylimääräinen vaihtuvuus. Se on seurausta ylikuumenemisvuosien aikaisesta tilanteesta, jossa työntekijöiden oli helppo löytää uusia vakansseja poikkeuksellisen hyvän työllisyystilanteen tähden. Kirnuamisaste ei ollut vielä vuoteen 1997 mennessä elpynyt lamaa edeltäneelle tasolle. Kehitystä voidaan selittää kiristyneellä työmarkkinatilanteella, jota kuvastaa aiempaa suurempi työttömyys Uudenmaan maakunnassa.

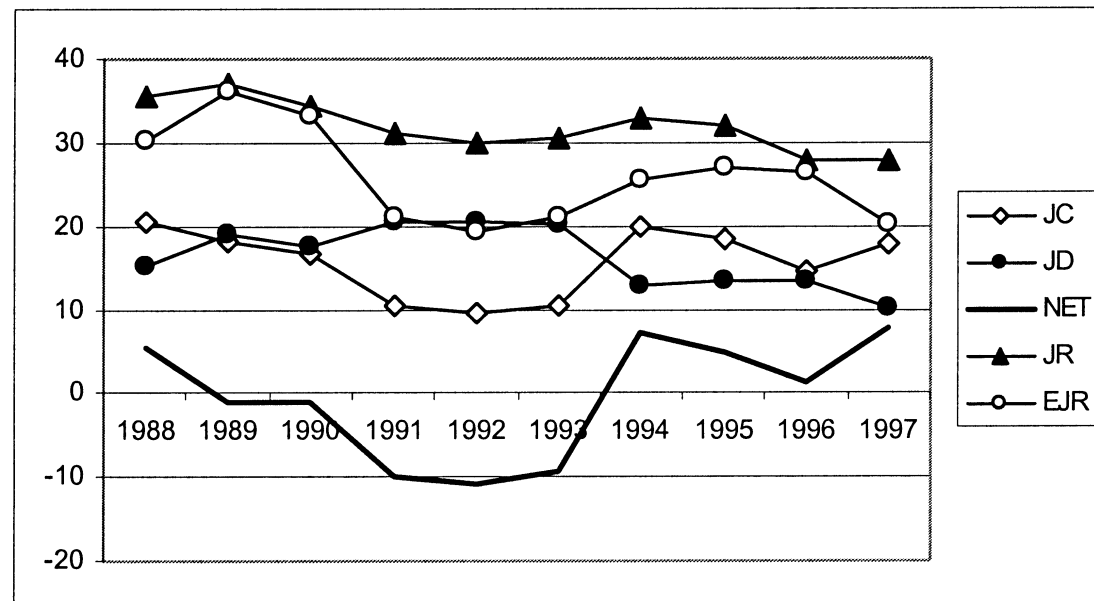
3.2 Varsinais-Suomi

Teollisuuden osuus Varsinais-Suomen tuotantorakenteesta on merkittävästi suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Sähköteknisen teollisuuden osuus on noin kymmenen prosenttia eli lähes kaksinkertainen verrattuna sen osuuteen koko maassa. Tietotekniikka on keskittynyt Salon seudulle. Metalliteollisuuden osuus ylittää Varsinais-Suomessa koko maan keskiarvon. Myös rakentamisella on merkittävä vaikutus työllisyyteen. Varsinais-Suomen työpaikoista noin kaksi kolmasosaa on Turun seudulla.

Varsinais-Suomessa työpaikkojen syntymisaste aleni laman aikana ja häviämisaste puolestaan nousi lamaa edeltäneeseen tasoon verrattuna, mikä vastaa maakuntien keskimääräistä kehitystä (kuvio 3). Työpaikkojen syntymisasteen alhaisin taso saavutettiin Varsinais-Suomessa vuonna 1992. Työpaikkoja syntyi

Kuvio 3: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Varsinais-Suomessa

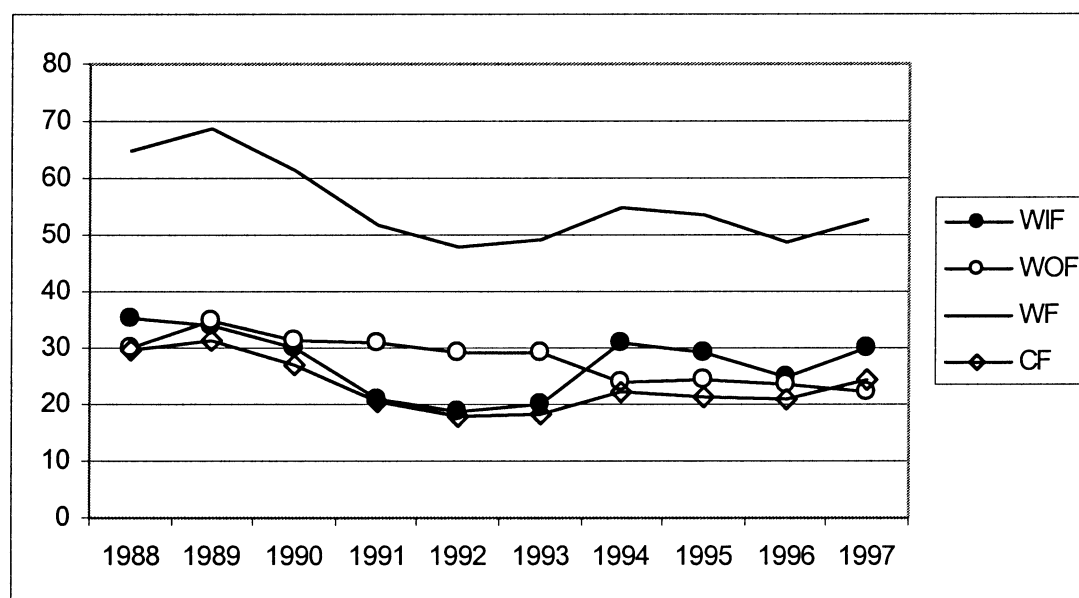

kuitenkin vuonna 1994 yhtä paljon kuin ennen lamaa, mutta vuosina 1995 ja 1996 työpaikkojen syntymisasteessa on havaittavissa alenemista. Tilanne on vakautunut vuonna 1997. Vuosina 1991–1993 noin joka viides työpaikka hävisi vuosittain Varsinais-Suomessa.

Työpaikkojen vaihtuvuusaste aleni syvän laman aikana. Myös työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuus supistui 1990-luvun alussa, joten rakennemuutos toimipaikkatasolla hidastui Varsinais-Suomessa talouden taantuessa. Rakennemuutos oli voimakkainta 1980-luvun lopulla.

Varsinais-Suomessa työpanoksen sopeuttaminen tapahtui laman aikana toimipaikkatasolla rekrytointeja vähentämällä, mikä vastaa koko kansantalouden sopeutumista laman aikana (kuvio 4). Työntekijöiden ulosvirtaus toimipaikoista sitä vastoin supistui laman aikana kuten Uudenmaan maakunnassa, vaikka maakuntien elinkeinorakenteissa on huomattavia eroja. Työpaikka- ja työntekijävirtojen erittely paljastaa siten samankaltaisuuksia työpanoksen sopeuttamisessa toimipaikkatasolla huolimatta siitä, että maakuntien välillä on tuntuvia eroja kärkeassa elinkeinorakenteessa. Työntekijöiden vaihtuvuus väheni talouden taantuessa, joten työntekijöiden vaihtuvuus on käyttäytynyt Varsinais-Suomessa maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan selkeän myötäsyklisesti vuosina 1988–1997. Kirnuamisaste aleni laman myötä ja on jäänyt alhaisemmalle tasolle kuin ennen lamaa.

Kuvio 4: Työntekijävirtojen kehitys Varsinais-Suomessa

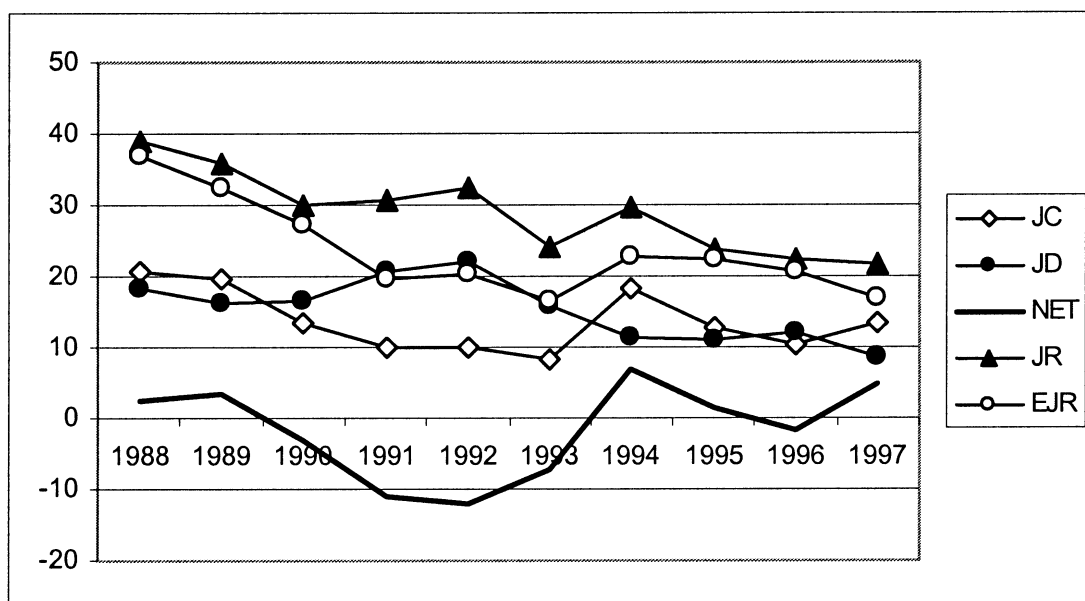

3.3 Satakunta

Työvoimavaltainen teollisuus on Satakunnan tärkein työllistäjä. Satakunnan suurimmat työpaikkakeskittymät ovat Porin ja Rauman seuduilla, joiden osuus maakunnan työpaikoista on noin 70 prosenttia.

Työpaikkojen syntymisaste puolittui Satakunnassa laman aikana (kuvio 5). Työpaikkojen syntymisasteella arvioituna Satakunnan elpyminen 1990-luvun alun syvästä lamasta on ollut hidasta verrattuna Uudenmaan kehitykseen. Työpaik-

Kuvio 5: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Satakunnassa

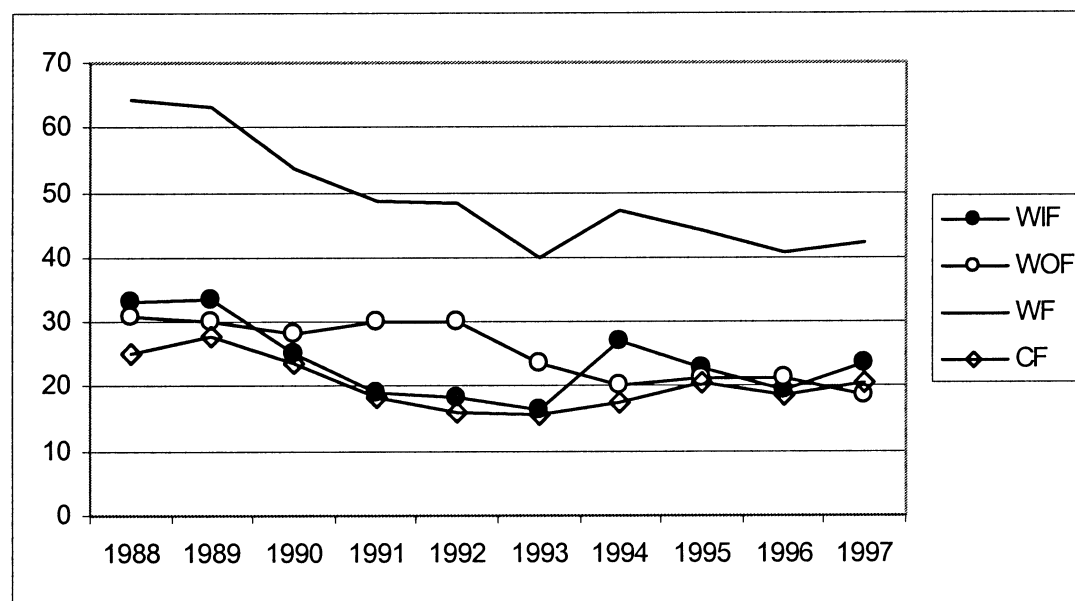

kojen syntymisaste nousi Satakunnassa vihdoinkin vuonna 1994, mutta kääntyi uudelleen laskuun. Vuonna 1996 työpaikkojen syntymisaste oli Satakunnassa ainoastaan puolet vuoden 1988 tasosta. Elpyminen on vahvistunut aavistuksen vuonna 1997. Työpaikkojen häviämistason korkein taso saavutettiin sitä vastoin vuonna 1992. Työpaikkojen häviämistaso on vakiintunut vuodesta 1994 alkaen alhaisemmalle tasolle kuin ennen lamaa, mikä saattaa olla tulosta toimialarakenteen muuttumisesta laman aikana.

Työpaikkojen vaihtuvuus supistui Satakunnassa laman aikana. Työpaikkojen vaihtuvuudessa on myös havaittavissa selvää pienenemistä vuosina 1988–1997. Työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuus supistui 1990-luvun ankaran laman aikana, joten rakennemuutos toimipaikkatasolla näyttäisi hidastuneen talouden taantuessa myös Satakunnassa.

Työntekijöiden ulosvirtaus toimipaikoista ei lisääntynyt laman aikana juurikaan Satakunnassa (kuviot 6). Työllisyyden negatiivinen nettomuutos aiheutuikin laman aikana työntekijävirtojen näkökulmasta tarkasteltuna siitä, että työntekijöiden sisäänvirtaus (eli palkkaaminen) toimipaikkoihin väheni tuntuvasti talouden taantuessa. Työntekijöiden palkkaaminen toimipaikkoihin lisääntyi voimakkaasti vuosina 1993–1994. Työntekijöiden vaihtuvuus on ollut vuosina 1988–1997 myötäsyklistä myös Satakunnassa. Työntekijöiden vaihtuvuusaste on tosin alentunut työpaikkojen vaihtuvuusasteen tapaan vuosina 1988–1997. Syynä tähän on luultavimmin suuri työttömyys, joka on vähentänyt työntekijöiden vapaaehtoista vaihtumista toimipaikkatasolla. Kirnuamisaste alenikin ankarassa lamassa maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan.

Kuvio 6: Työntekijävirtojen kehitys Satakunnassa

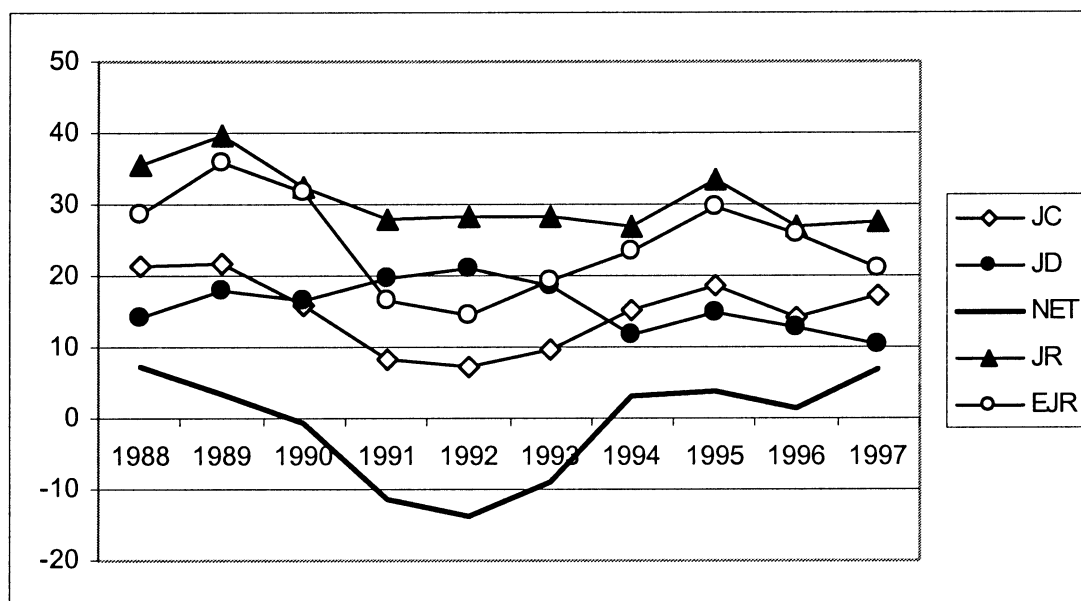

3.4 Häme

Hämeessä julkinen sektori on merkittävä työllistäjä, mutta myös yrittäjien osuus on maakuntien keskiarvoa hieman suurempi. Hämeen suurin työpaikkakeskitymä on Hämeenlinnan seutu, jossa on hieman yli puolet maakunnan työpaikoista.

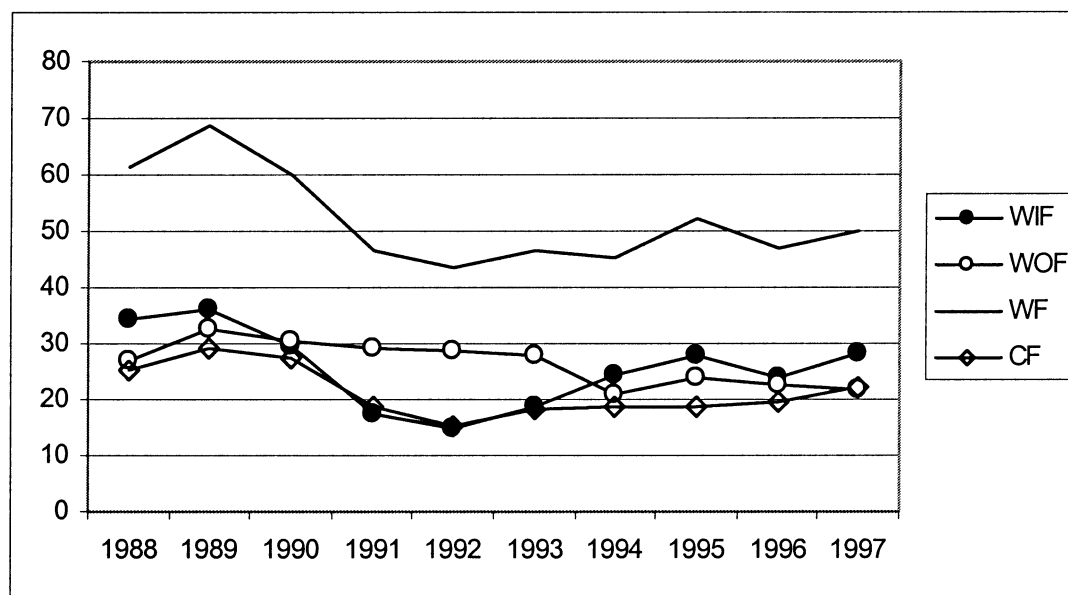
Hämeessä työpaikkojen syntymisaste saavutti pohjalukemansa vuonna 1992, mikä on vuotta myöhemmin kuin keskimäärin maakunnissa (kuvio 7). Työpaikkojen häviämisaste alkoi sen sijaan alentua vuodesta 1992 alkaen. Sekä työpaikkojen vaihtuvuus että myös ylimääräinen vaihtuvuus aleni laman aikana, joten rakennemuutos hidastui Hämeessä laman syvimpinä vuosina. Työpaikkojen ylimääräisessä vaihtuvuudessa on kuitenkin havaittavissa selvää nousua vuodesta 1994 alkaen. Siten rakennemuutos toimipaikkatasolla vauhdittui Hämeessä kansantalouden elpymisen käynnistyttyä.

Kuvio 7: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Hämeessä

Työntekijöiden ulosvirtaus ei lisääntynyt laman aikana Hämeessä, joten työntekijävirtojen näkökulmasta nettotyöllisyyden heikkeneminen talouden taantuesssa selittyy täysin työntekijöiden rekrytointien romahtamisella (kuvio 8). Työntekijöiden sisäänvirtauksessa toimipaikkoihin onkin ollut vuosina 1988–1997 huomattavasti suurempia heilahteluja kuin työntekijöiden ulosvirtauksessa toimipaikoista. Työntekijöiden ulosvirtauksessa on myös havaittavissa laskevaa kehitystä vuodesta 1989 alkaen, mikä luultavimmin heijastelee suuren työttömyyden aiheuttamaa vapaaehtoisen liikkuvuuden vähenemistä toimipaikkatasolla. Työntekijöiden vaihtuvuusaste on ollut Hämeessä myötäsyklinen kuten muissakin maakunnissa.

Kuvio 8: Työntekijävirtojen kehitys Hämeessä

Kirnuamisaste aleni Hämeessä laman aikana eikä ole elpynyt lamaa edeltäneelle tasolle vuoteen 1997 mennessä, mikä myös vastaa maakuntien keskimääräistä kehitystä ajanjaksolla.

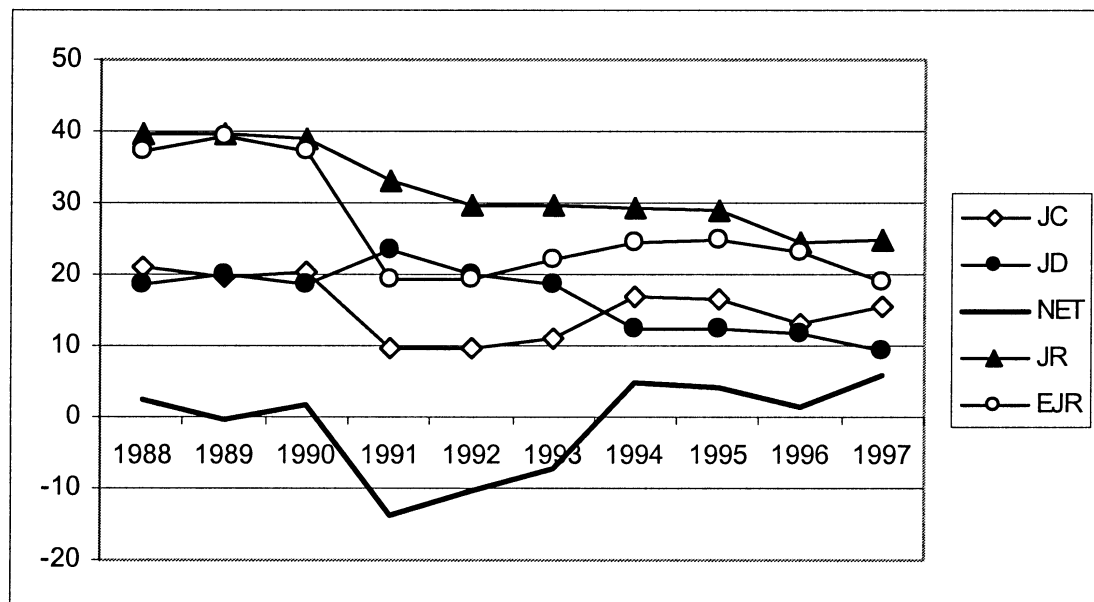
3.5 Pirkanmaa

Pirkanmaan tuotantorakenne poikkeaa koko maan keskiarvosta ennen kaikkea teollisuusvaltaisuuksensa tähden, koska noin kolmannes kaikista työpaikoista on teollisuudessa. Julkinen toiminta ja teollisuus ovatkin yhdessä maakunnan suurimpia työllistäjiä. Maakunnan suurin työpaikkakeskittymä on Tampereen seudulla.

Työpaikkojen syntymisaste puolittui Pirkanmaalla laman aikana (kuvio 9). Vuoteen 1997 mennessä se ei ollut vielä elpynyt lamaa edeltäneelle tasolle, mikä kuvastaa laman syvyyttä yksityisellä sektorilla. Työpaikkojen syntymisaste pysyi alhaisella tasolla vuosina 1991–1993. Työpaikkojen häviämistason vaihtelu on ollut vuosina 1988–1993 huomattavan vähäistä suhteessa työpaikkojen syntymistason vaihteluun 1990-luvun alun rajuista suhdannevaihteluista huolimatta, mikä on tunnusomaista Pirkanmaan kehitykselle. Työpaikkojen häviämistaso oli maakunnassa korkealla tasolla myös ennen lamaa ja alkoi alentua vuodesta 1991 lähtien. Työpaikkojen häviämistason aleneminen on jatkunut vuosina 1996–1997.

Työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuus väheni tuntuvasti vuonna 1991, mutta on sen jälkeen kääntynyt kasvuun. Työpaikkojen ylimääräisen vaihtuvuuden tuntuva romahdus vuonna 1991 kuvastaa sitä, että syvän laman pohjassa työpanosta sopeutettiin toimipaikkatasolla aiempaa enemmän samaan suuntaan. Tällöin työpaikkavirroilla mitattu työpanoksen sopeuttamisen monisäikeisyys toimipaikkatasolla väheni ankarassa taantumassa. Työpaikkojen ylimääräisen vaihtuvuuden

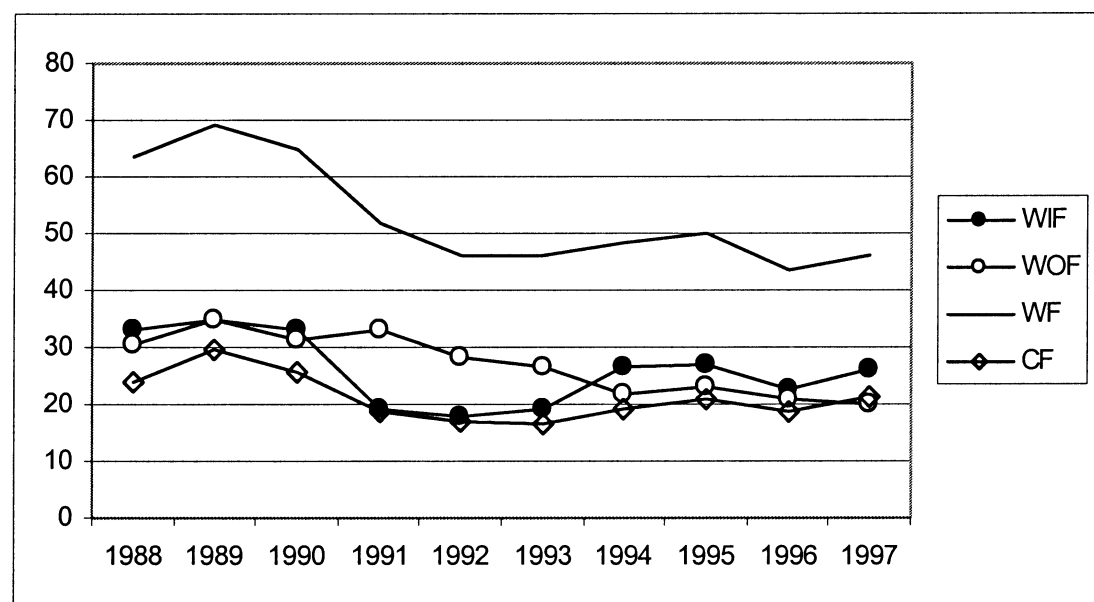
Kuvio 9: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Pirkanmaalla

avulla voidaan päätellä, että rakennemuutos vauhdittui siten myös Pirkanmaalla vasta talouden elpyessä. Voimakkainta rakennemuutos on kuitenkin ollut 1980-luvun lopulla vuosina 1988–1990, joten Pirkanmaalla ”luova tuho” (ts. tuottavuudeltaan heikoimpien toimipaikkojen katoaminen) ei ollut lamassa poikkeuksellisen korkealla tasolla.

Työntekijöiden irtisano(utu)misaste ei laman aikana noussut Pirkanmaalla. Työllisyyden negatiivinen nettomuutos selittyykin työntekijävirtojen avulla tarkastellen yksinomaan työntekijöiden entistä vähäisemmällä rekrytoinnilla toimipaikkoihin (kuvio 10). Työntekijöiden vapaaehtoinen vaihtuvuus toimipaik-

Kuvio 10: Työntekijävirtojen kehitys Pirkanmaalla

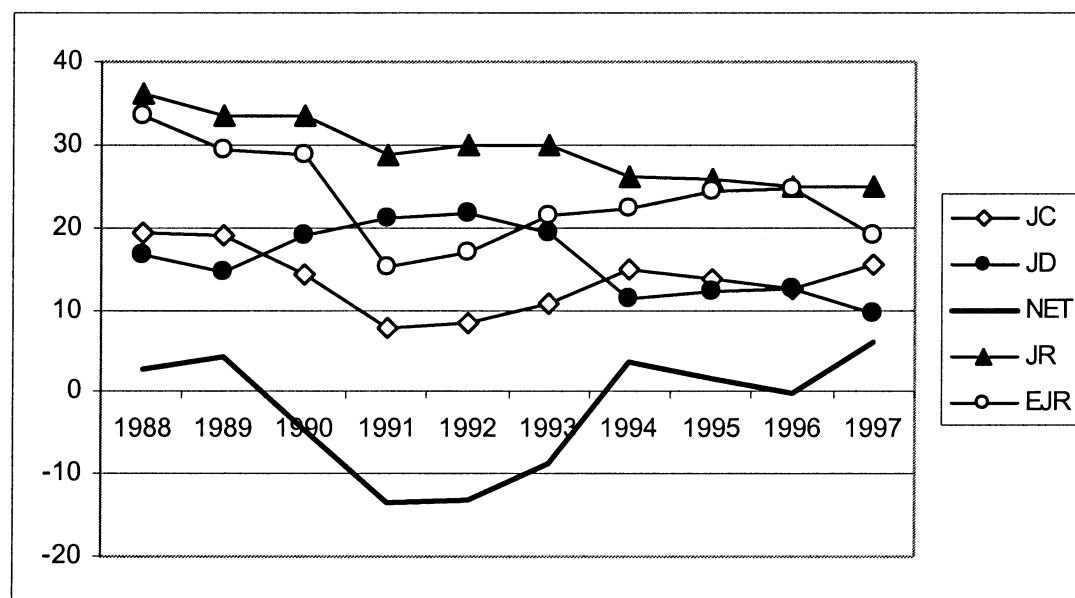
katasolla väheni laman aikana, eikä kirnuamisaste ollut vielä vuoteen 1997 mennessä elpynyt lamaa edeltäneelle tasolle. Maakunnan työmarkkinoilla tapahtui siten ”jäykistymistä” 1990-luvun alussa.

3.6 Päijät-Häme

Suomen maakunnista teollisuuden merkitys työllistäjänä on kaikkein suurin Päijät-Hämeessä. Suurin piirtein joka kolmas palkansaaja työskentelee teollisuuden palveluksessa. Teollisuuden suhdanteilla on siten ratkaiseva vaikutus Päijät-Hämeen työpaikka- ja työntekijävirtojen muotoutumiseen ja sitä kautta työllisyyden kehitykseen. Etelä-Suomen köyhimmän maakunnan työpaikoista yli neljä viidesosaa on Lahden seudulla, joka on maamme pahimpia työttömyysalueita.

Työpaikkojen syntymisaste saavutti pohjalukemansa Päijät-Hämeessä vuosina 1991–1992. Työpaikkojen häviämisaste saavutti puolestaan samoina vuosina huippunsa, joten työllisyyden nettomuutos oli voimakkaan negatiivinen laman syvimpinä vuosina (kuvio 11). Työpaikkojen syntymisasteella mitattuna elpyminen oli voimakkainta Päijät-Hämeessä vuosina 1993–1994. Vuosina 1994–1996 työpaikkojen syntymisasteessa on sitä vastoin tapahtunut hienoista alenemista elpymisen jatkumisesta huolimatta. Tilanne on vakiintunut työpaikkojen syntymisasteella mitattuna Päijät-Hämeessä vuonna 1997.

Kuvio 11: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Päijät-Hämeessä

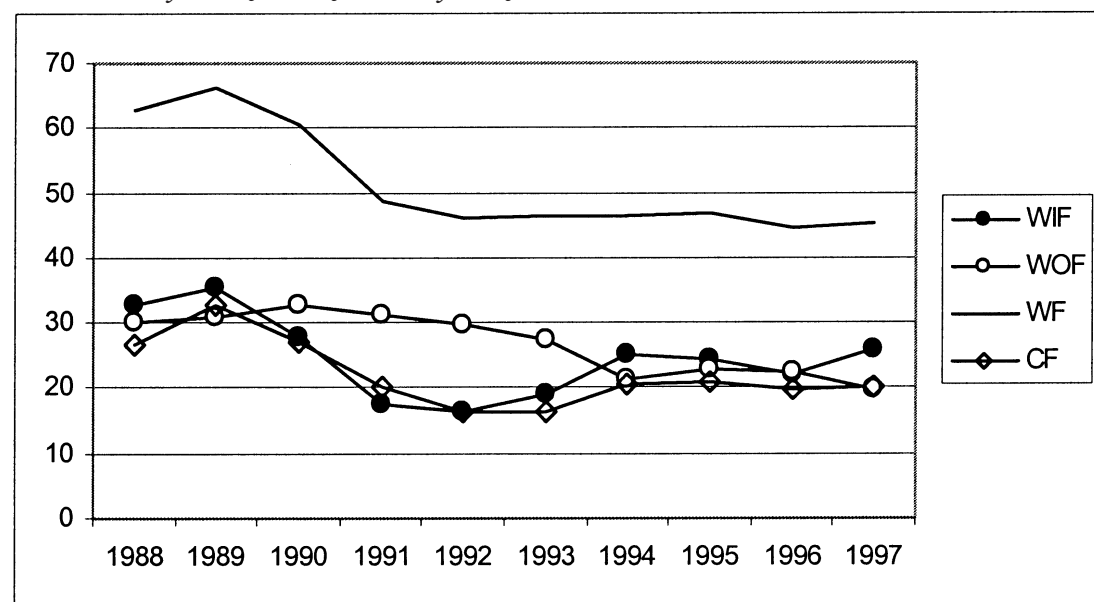

Työpaikkojen syntymis- ja häviämisasteen heilahtelut ovat olleet keskihajonnalla mitattuna suurin piirtein yhtä suuria vuosina 1988–1996. Työpaikkojen vaihtuvuusaste aleni laman aikana, mutta mielenkiintoisempi Päijät-Hämeen rakenteellinen ominaispiirre toimipaikkatasolla on se, että työpaikkojen vaihtuvuusaste on alentunut edelleen talouden elpyessä.

Työpaikkojen ylimääräisellä vaihtuvuudella mitattuna rakennemuutos ei kiihtynyt Päijät-Hämeessä ankarasta lamasta huolimatta. Työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuus puolittui 1990-luvun alussa. Rakennemuutos ei siten uudistanut Päijät-Hämeen toimipaikkarakennetta poikkeuksellisen paljon talouskasvun romahtaessa. Vuosina 1992–1996 on havaittavissa rakennemuutoksen voimistumista toimipaikkatasolla. Kehitys on kääntynyt toiseen suuntaan vuonna 1997.

Työntekijävirtojen kehitys Päijät-Hämeessä vastaa maakuntien tyypillistä tapaa sopeuttaa työpanosta toimipaikkatasolla. Työntekijöiden ulosvirtaus toimipaikoista lisääntyi laman alkaessa ainoastaan aavistuksen verran, joten työllisyyden heikkeneminen selittyykin ensisijaisesti työntekijöiden palkkaamisen vähenemisellä (kuvio 12). Kirnuamisaste on kehittynyt selkeän myötäsyklisesti maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan. Kirnuamisaste saavutti pohjalukemansa vuosina 1992–1993 eikä se ole elpynyt lamaa edeltäneelle tasolle.

Kuvio 12: Työntekijävirtojen kehitys Päijät-Hämeessä

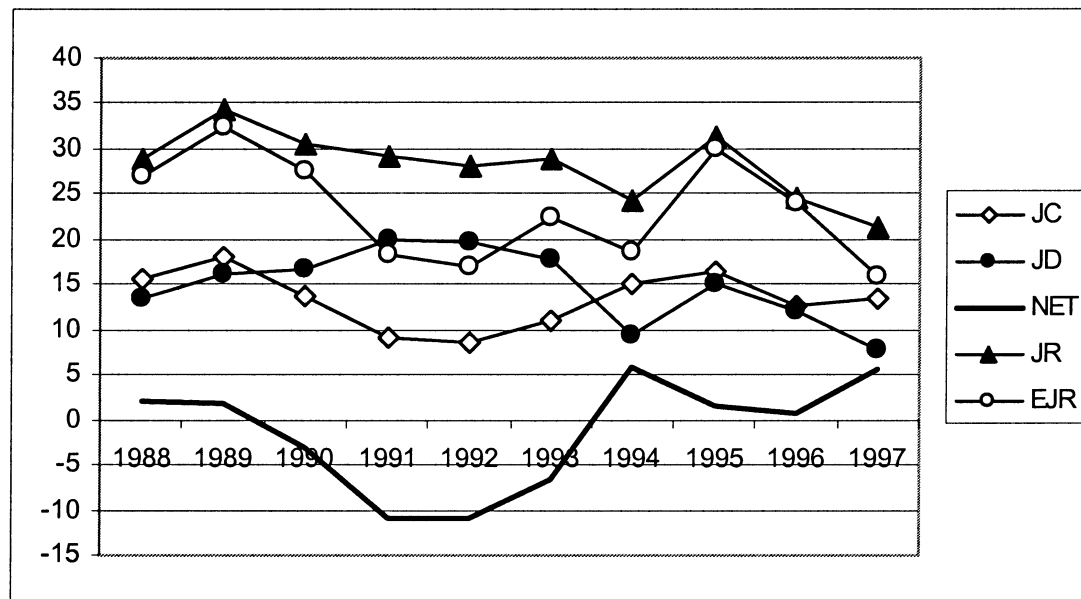
3.7 Kymenlaakso

Kymenlaaksoa luonnehtii teollisuuden merkittävä osuus työllistäjänä, sillä noin joka neljäs palkansaaja työskentelee teollisuuden palveluksessa. Maakunnassa on myös merkittävä paperiteollisuuden keskittymä, joten maakunnan talous on poikkeuksellisen suhdannealtis murroksille maailmantaloudessa.

Työpaikkojen syntymisaste romahti laman myötä Kymenlaaksossa (kuvio 13). Työpaikkojen syntymisasteella mitattuna Kymenlaakson elpyminen 1990-luvun syvästä laman oli voimakkainta vuosina 1993–1994. Työpaikkojen häviämistä sitä vastoin saavutti huippunsa vuonna 1991, ja se on myös pudonnut vuoteen 1997 mennessä alemmalle tasolle kuin ennen 1990-luvun alun lamaa.

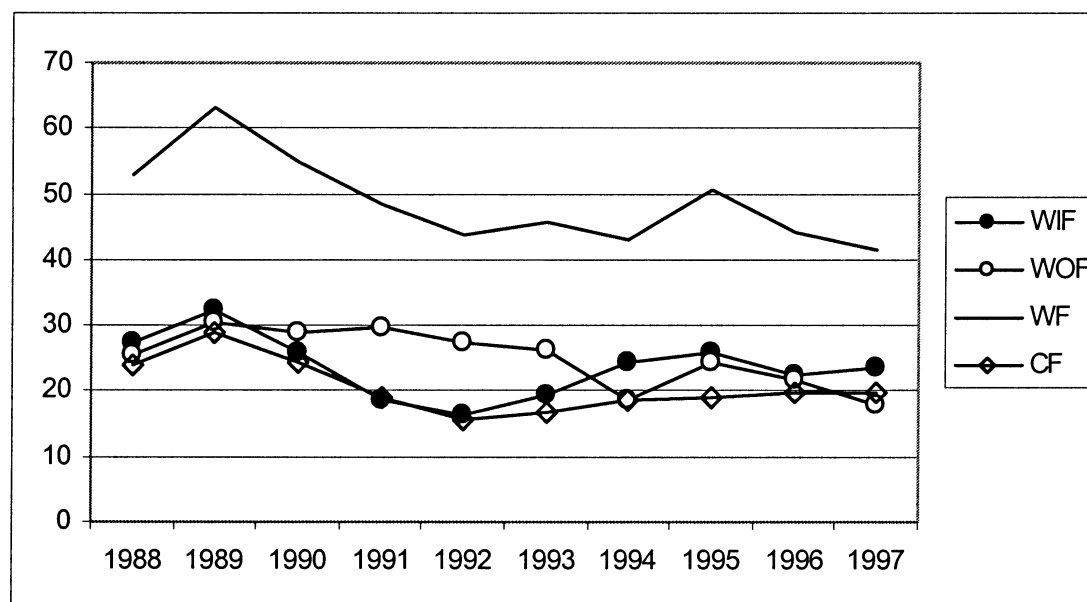
Kuvio 13: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Kymenlaaksossa

Työpaikkojen vaihtuvuus ei ole heilahdellut Kymenlaaksossa poikkeuksellisen rajusti suhdannevaihtelujen myötä huolimatta siitä, että maakunnan teollinen pohja on luonteeltaan ilmeisen suhdanneherkkä. Kymenlaaksossa noin joka kolmas työpaikka syntyy tai häviää vuoden aikana. Työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuus saavutti aallonpohjan vuonna 1991, joten rakennemuutos hidastui Kymenlaaksossa ankarassa lamassa.

Työntekijöiden irtisano(utu)misaste ei noussut laman myötä, joten työllisyyden nettomuutosta selittää työntekijöiden tuntuvasti vähäisempi palkkaaminen toimipaikkoihin maakunnan ajautuessa taantumaan (kuvio 14). Työnteki-

Kuvio 14: Työntekijävirtojen kehitys Kymenlaaksossa

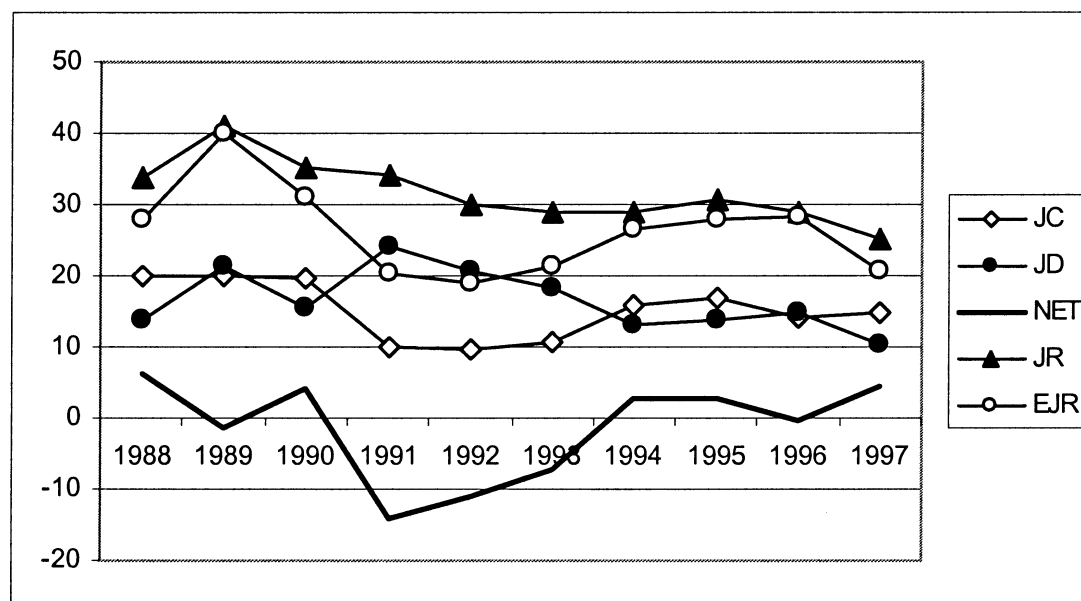
jöiden sisäänvirtaus toimipaikkoihin oli alimmalla tasollaan vuonna 1992. Vuoteen 1997 mennessä se ei ollut noussut vielä lamaa edeltäneelle tasolle. Työntekijöiden vaihtuvuusaste on myös käyttäytynyt selkeän myötäsyklisesti Kymenlaaksossa. Kirnuamisaste aleni taantumassa maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan.

3.8 Etelä-Karjala

Etelä-Karjalan työpaikoista merkittävä osa on teollisuudessa. Palkansaajista noin joka neljäs on teollisuuden palveluksessa. Myös valtionyhtiöiden merkitys työllistäjinä on Etelä-Karjalassa suurempi kuin maakunnissa keskimäärin. Maakunnan tärkein työpaikkakeskittymä on Lappeenrannan seudulla.

Etelä-Karjalassa laman jälkeinen elpyminen saavutti työpaikkojen syntymisasteella mitattuna huippunsa vuosina 1994–1995 (kuvio 15). Työpaikkojen häviämisaste saavutti korkeimman tasonsa vuonna 1991, jolloin hävisi hieman yli viidennes maakunnan työpaikoista. Työpaikkojen syntymis- ja häviämistas-teen heilahtelut ovat olleet keskihajonnalla mitattuna suurin piirtein yhtä voimakkaita vuosina 1988–1997.

Kuvio 15: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Etelä-Karjalassa

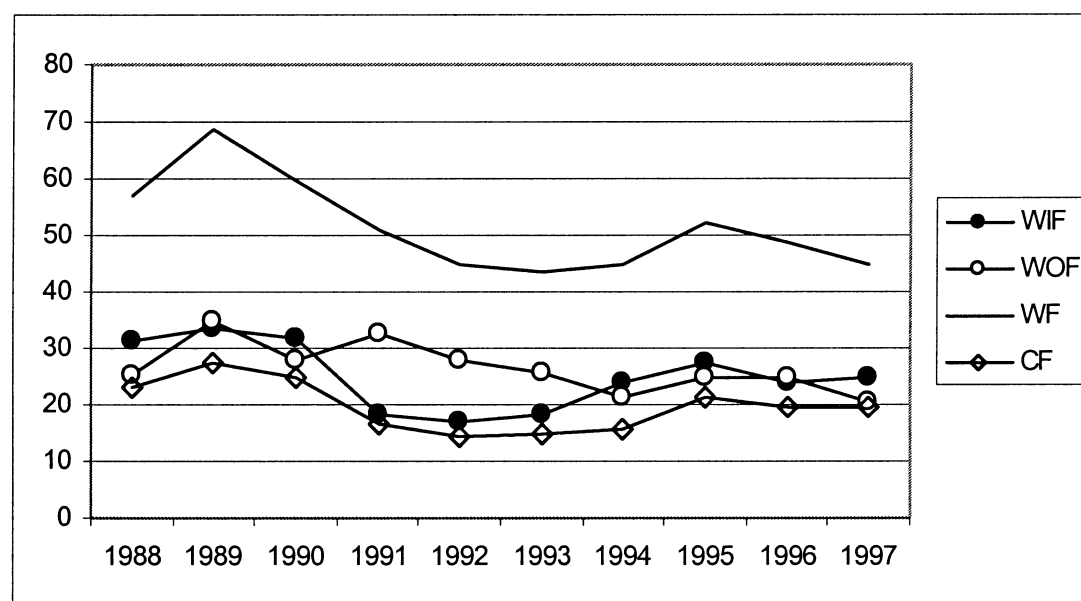
Työpaikkojen vaihtuvuus väheni Etelä-Karjalassa laman myötä. Kehitys on jatkunut myös laman päätyttyä. Suurinta työpaikkojen vaihtuvuus oli vuonna 1989. Työpaikkojen ylimääräisellä vaihtuvuudella mitattuna rakennemuutos oli voimakkainta 1980-luvun lopulla.

Työntekijöiden irtisanomisasteessa tapahtui asteittaista nousua laman myötä vuosina 1990–1991, mutta työntekijöiden ulosvirtaus toimipaikoista oli kuitenkin

kin suurimmillaan vuonna 1989 (kuvio 16). Myös Etelä-Karjalassa työpanosta sopeutettiin lamassa ensisijaisesti rekrytointeja vähentämällä maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan. Sekä työntekijöiden vaihtuvuus että kirnuamisasaste supistui Etelä-Karjalassa laman aikana. Työntekijöiden ylimääräisen vaihtuvuuden jääminen aiempaa vähäisemmäksi selittyy suurella työttömyydellä, jolloin työntekijät pitivät kiinni olemassa olevista työpaikoistaan. Kehitys heikentää resurssien kohdentumista uudelleen toimipaikoissa.

Kuvio 16: Työntekijävirtojen kehitys Etelä-Karjalassa

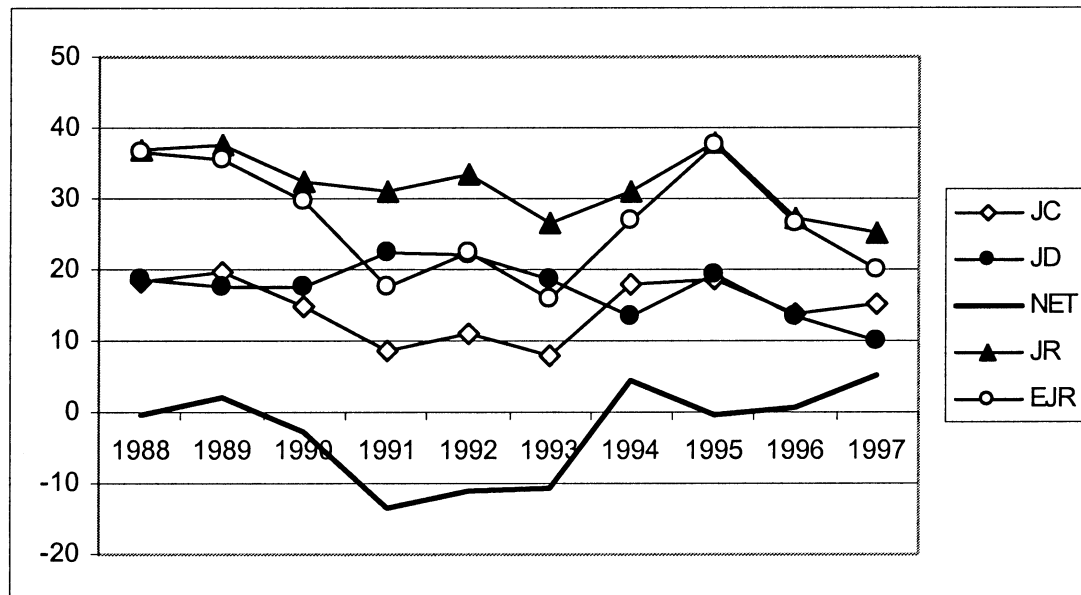
3.9 Etelä-Savo

Etelä-Savossa on runsaat kaksi prosenttia Suomen kaikista yksityisen sektorin työpaikoista. Julkinen sektori on selvästi Etelä-Savon suurin työllistäjä. Yksityisen sektorin työpaikoista noin kaksi kolmasosaa on markkinapalveluissa ja suurin piirtein yksi kolmasosa teollisuuden toimipaikoilla. Maakunnan merkittävin työpaikkakeskittymä on Mikkelin seudulla.

Työpaikkojen syntymisasaste saavutti alimman tasonsa Etelä-Savossa vuonna 1993. Maakunnan yksityisen sektorin elpyminen on ollut kuitenkin voimakasta työpaikkojen syntymisasasteella arvioituna (kuvio 17). Työpaikkojen häviämisasaste sitä vastoin aleni vuosina 1993–1994, mutta nousi uudestaan vuonna 1995. Työpaikkojen vaihtuvuus oli vähäisintä syvän laman aikana vuonna 1993. Syynä tähän oli työpaikkojen syntymisasasteen voimakas supistuminen, joka kuvastaa laman poikkeuksellista ankaruutta.

Sopeutumiselle toimipaikkatasolla on Etelä-Savossa ollut tunnusomaista se, että työpaikkojen syntymisasaste on heilahdellut enemmän kuin työpaikkojen häviämisasaste. Rakennemuutos ei voimistunut Etelä-Savossa merkittävästi laman aikana. Työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuusaste saavutti alhaisimman tasonsa

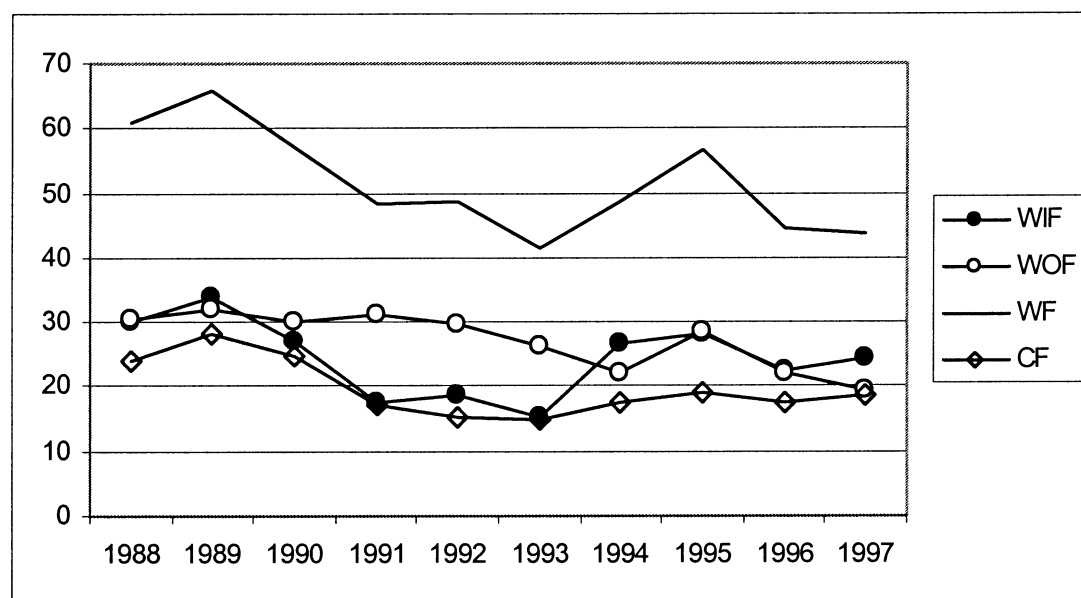
Kuvio 17: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Etelä-Savossa

vuonna 1993. Rakennemuutos vahvistui talouden elpyessä ja saavutti huippunsa vuonna 1995.

Työntekijöiden irtisano(utu)misaste ei noussut 1990-luvun alun syvän laman aikana Etelä-Savossa lainkaan, mutta on alentunut suhteellisen tuntuvasti maakunnan elpymisen myötä (kuvio 18). Työntekijöiden rekrytointien supistuminen selittääkin työttömyyden kasvua myös Etelä-Savossa. Kirnuamisaste aleni Etelä-Savossa tuntuvasti laman aikana eikä ole elpynyt lamaa edeltäneelle tasolle. Kirnuamisaste oli korkeimmillaan vuonna 1989, jolloin tarjolla oli paljon avoimia vakansseja. Tällöin työntekijöiden oli helppoa vaihtaa työpaikkaa myös vapaaehtoisin perustein.

Kuvio 18: Työntekijävirtojen kehitys Etelä-Savossa

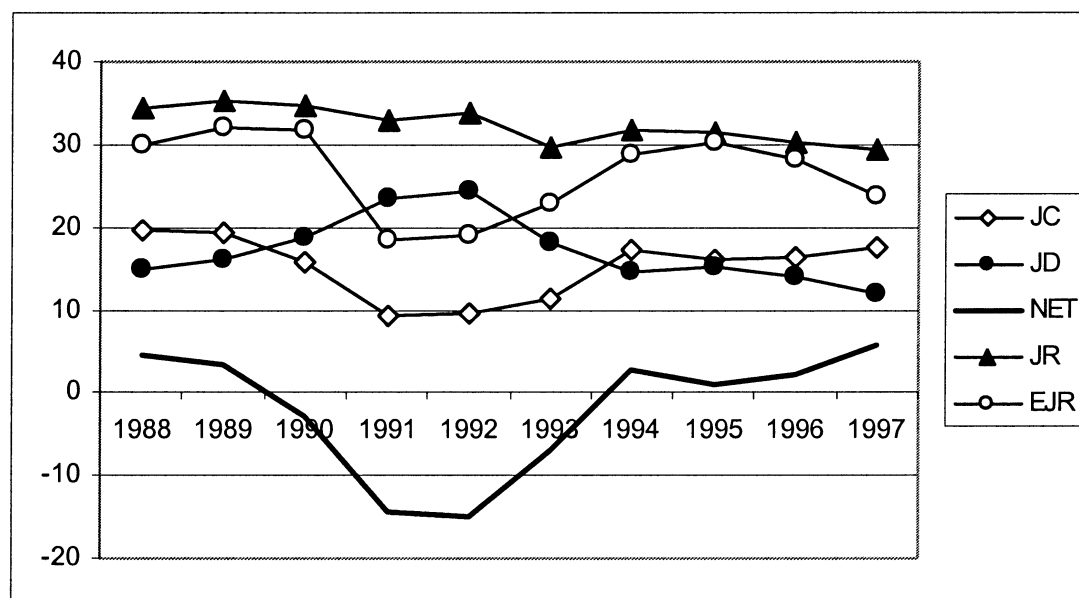

3.10 Pohjois-Savo

Pohjois-Savon merkittävin työllistäjä on julkinen sektori. Teollisuuden osuus työllistäjänä on sitä vastoin pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Metsäteollisuudella on kuitenkin merkittävä rooli tuotantotoiminnassa. Maakunnan suurin työpaikkakeskittymä on Kuopion seudulla.

Työpaikkojen syntymisaste oli Pohjois-Savossa alhaisimmalla tasollaan vuosina 1991–1992 eikä ole elpynyt lamaa edeltäneelle tasolle vuoteen 1997 mennessä (kuvio 19). Työpaikkojen häviämisaste oli huipussaan laman aikana vuosina 1991–1992. Työpaikkojen vaihtuvuus ei ole ollut vastasyklistä Pohjois-Savossa. Rakennemuutos hidastui toimipaikkatasolla laman aikana.

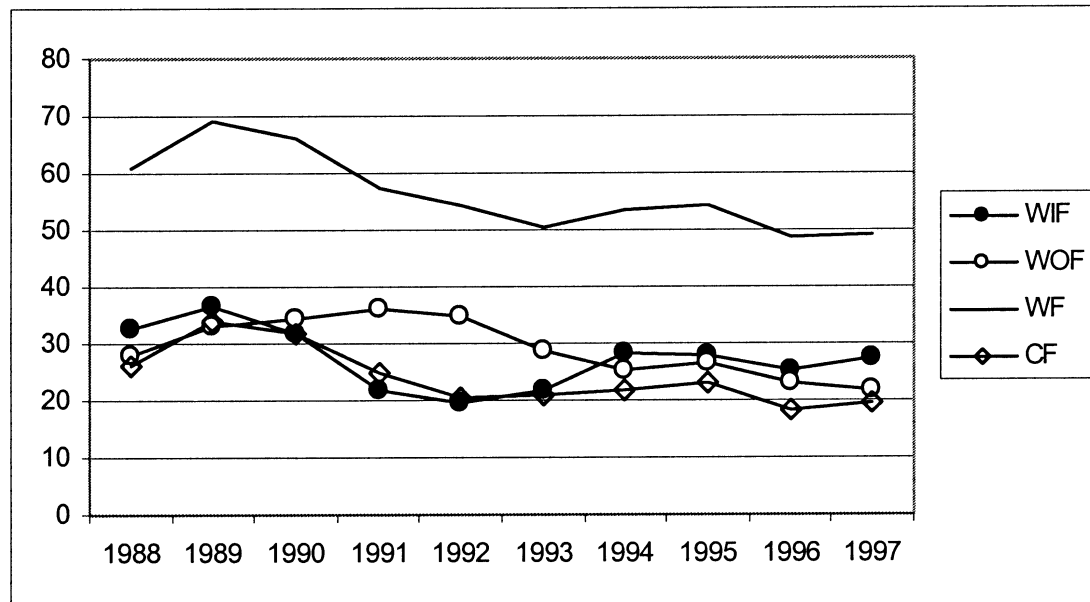
Kuvio 19: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Pohjois-Savossa

Työntekijöiden irtisano(utu)misasteessa tapahtui Pohjois-Savossa maltillista nousua 1990-luvun alun laman aikana, mikä ei vastaa kansantalouden keskimääräistä työpanoksen sopeuttamista toimipaikkatasolla (kuvio 20). Myös työntekijöiden palkkaaminen toimipaikkoihin väheni tuntuvasti laman aikana. Rekrytointien lisääntyminen on ollut voimakkainta vuosina 1993–1994. Työntekijöiden vaihtuvuus väheni syvän laman myötä eikä ole palannut lamaa edeltäneelle tasolle.

Kirnuamisaste nousi tuntuvasti 1980-luvun lopulla hyvän työllisyystilanteen vauhdittamana, mutta aleni talouden lamassa eikä ole noussut lamaa edeltäneelle tasolle vuoteen 1997 mennessä.

Kuvio 20: Työntekijävirtojen kehitys Pohjois-Savossa

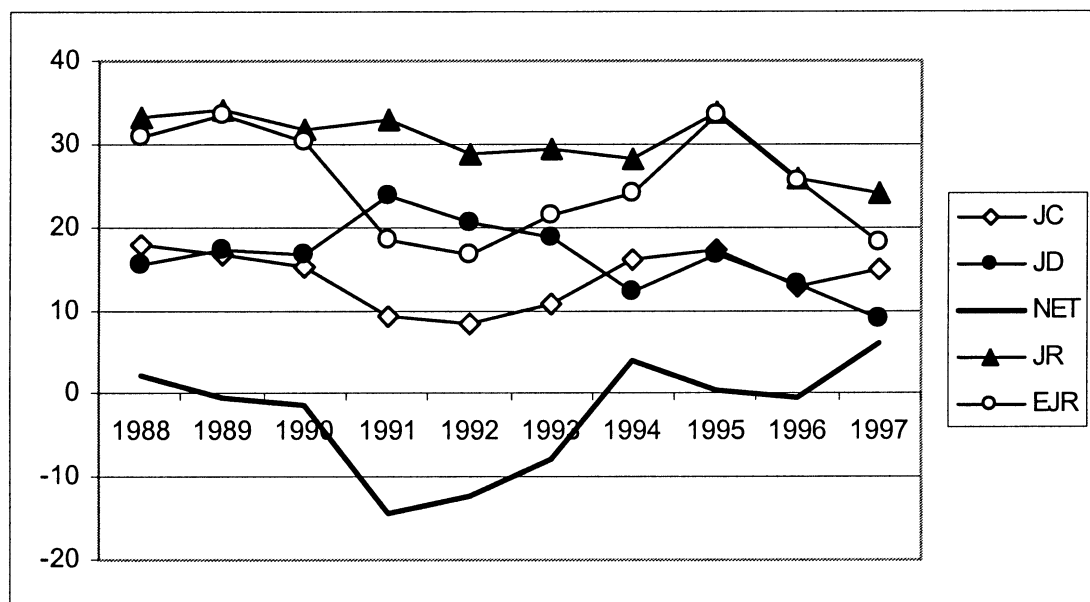

3.11 Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalassa julkisen sektorin rooli työllistäjänä on merkittävimpiä Suomen maakunnista. Ainoastaan noin joka kolmas työntekijä on yksityisen sektorin palveluksessa. Teollisuuden toimialoista tärkein on puunjalostusteollisuus. Maakunnan suurin työpaikkakeskittymä on Joensuun seudulla.

Pohjois-Karjalassa saavutettiin työpaikkojen syntymisasteen alhaisin taso vuonna 1992 (kuvio 21). Työpaikkojen syntymisaste on kuitenkin kääntynyt uudelleen laskuun elpymisen voimakkaimpien vuosien jälkeen. Työpaikkojen hä-

Kuvio 21: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Pohjois-Karjalassa

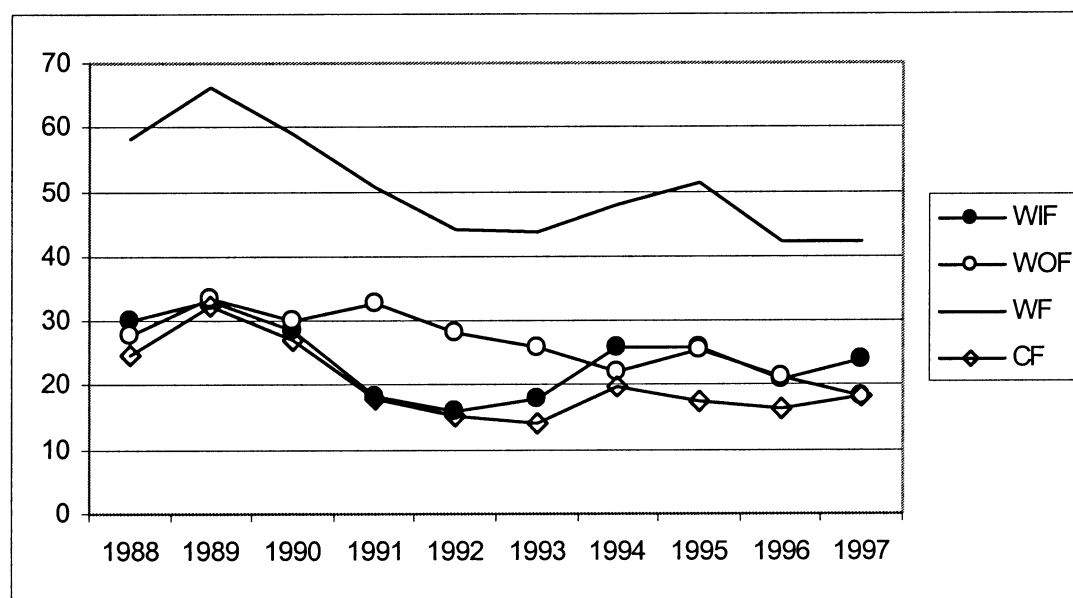

viämisaste nousi laman aikana jyrkästi maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan, mutta on vuoteen 1997 mennessä laskenut lamaa edeltäneelle tasolle. Pohjois-Karjalan työpaikoista hävisi vuonna 1991 runsas viidennes.

Työpaikkojen vaihtuvuus väheni laman aikana työpaikkojen syntymisasteen voimakkaan laskun seurauksena. Työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuusaste saavutti huippunsa vuonna 1995, joten rakennemuutos oli Pohjois-Karjalassa voimakkaimmillaan elpymisen käynnistyessä (ja toisaalta 1980-luvun lopulla).

Työntekijöiden ulosvirtaus toimipaikoista kasvoi hieman vuonna 1991 edellisvuotiseen verrattuna (kuvio 22). Työpanosta sopeutettiin lamassa kuitenkin ensisijaisesti rekrytointeja vähentämällä. Työntekijöiden irtisano(utu)misasteessa on myös havaittavissa alenemista vuosina 1988–1997. Syynä tähän on maakunnan suuri työttömyys, jonka seurauksena on ollut työntekijöiden vapaaehtoisen vaihtuvuuden vähentyminen laman jälkeisinä vuosina.

Kuvio 22: Työntekijävirtojen kehitys Pohjois-Karjalassa

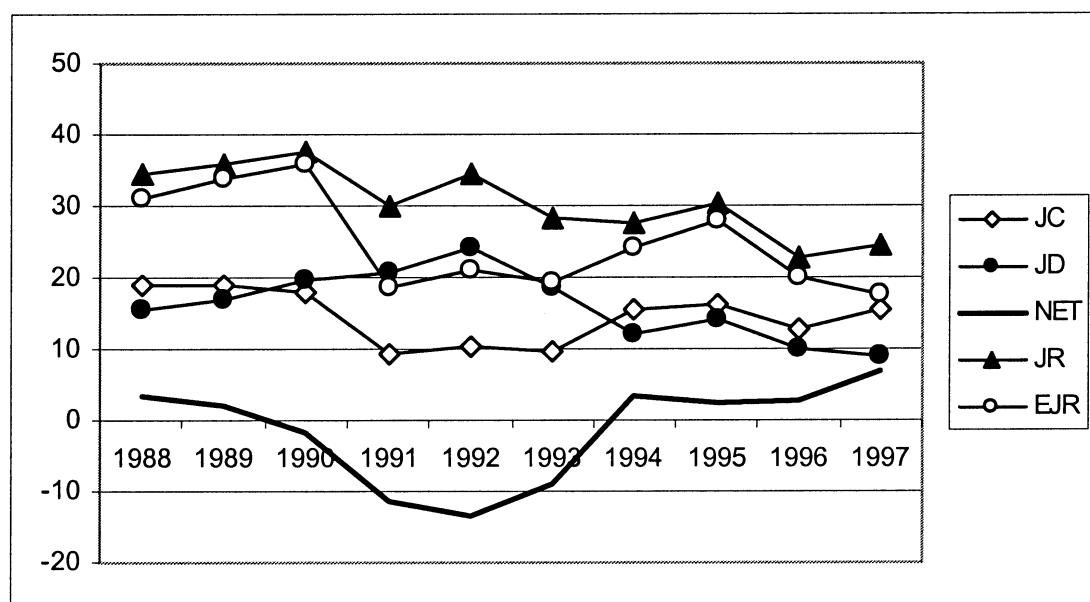
Työntekijöiden vaihtuvuusaste on ollut myötäsyklinen vuosina 1988–1997, mikä vastaa maakuntien keskimääräistä kehitystä. Kirnuamisaste aleni laman aikana eikä ole elpynyt lamaa edeltäneelle tasolle.

3.12 Keski-Suomi

Keski-Suomessa julkisen sektorin osuus kaikista työpaikoista on koko maan keskiarvoa huomattavasti suurempi. Tuotantorakennetta luonnehtii myös teollisuusvaltaisuus. Teollisuuden palveluksessa on noin neljännes työssäkäyvistä. Maakunnassa on lukuisia työpaikkakeskittymiä, jotka ovat kuitenkin Jyväskylää lukuun ottamatta kooltaan melko pieniä. Keski-Suomi on maamme pahimpia työttömyysalueita.

Työpaikkojen syntymisaste oli Keski-Suomessa alimmillaan vuosina 1991–1993. Tällöin Keski-Suomessa syntyi vuosittain noin joka kymmenes työpaikka (kuvio 23). Työpaikkojen häviämisaste oli puolestaan korkeimmillaan vuonna 1992.

Kuvio 23: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Keski-Suomessa

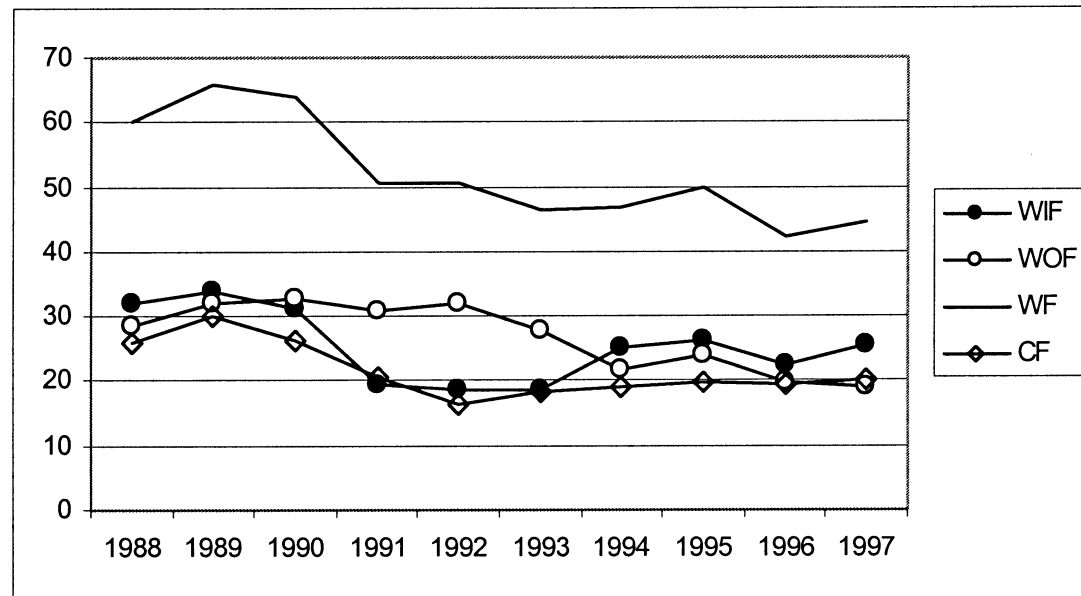
Työpaikkojen vaihtuvuus väheni laman myötä työpaikkojen syntymisasteen voimakkaan alenemisen seurauksena. Työpaikkojen vaihtuvuudessa on myös havaittavissa jatkuvaa alenemista vuosina 1988–1996, koska työpaikkojen syntymis- ja häviämisaste eivät ole kumpikaan palautuneet 1990-luvun alun lamaa edeltäneelle tasolle. Myös työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuusaste aleni ankarassa lamassa vuonna 1991, joten elinkeinorakenteen uusiutuminen hidastui toimipaikkatasolla talouden taantuessa Keski-Suomessa. Elpymisen myötä rakennemuutos on kuitenkin voimistunut maakunnassa.

Työntekijöiden ulosvirtauksessa toimipaikoista ei tapahtunut kovinkaan merkittävää kasvua laman aikana, vaikka työntekijöiden irtisano(utu)misaste oli vuosina 1990–1992 aavistuksen korkeammalla tasolla kuin vuonna 1988 (kuvio 24). Työttömyyden lisääntymistä selittää se, että 1990-luvun alussa työntekijöiden palkkaaminen toimipaikkoihin väheni huomattavasti verrattuna lamaa edeltäneeseen tasoon. Työllisyyden paranemista nettomuutoksella mitattuna talouden elpyessä selittää sitä vastoin sekä toimipaikoista tapahtuneen työntekijöiden ulosvirtauksen heikkeneminen että työntekijöiden lisääntynyt palkkaaminen toimipaikkoihin.

Työntekijöiden vaihtuvuusaste on ollut myötäsyklinen Keski-Suomessa, vaikka työntekijävirtojen tasossa on samalla tapahtunut tuntuvaa alenemista vuosina 1988–1997. Kirnuamisaste aleni 1990-luvun alun syvässä lamassa ja on myös jäänyt poikkeuksellisen matalalle tasolle laman jälkeen.

Kuvio 24: Työntekijävirtojen kehitys Keski-Suomessa

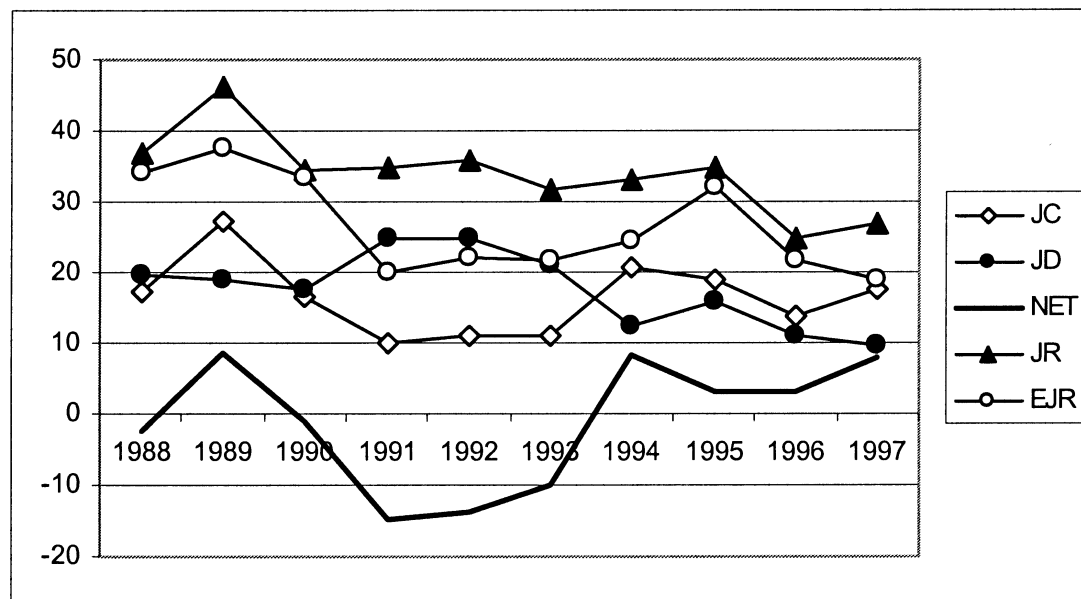

3.13 Etelä-Pohjanmaa

Palvelualojen merkitys työllistäjänä on Etelä-Pohjanmaalla koko maan keskiarvoa vähäisempi. Myös teollisuuden osuus on pienempi kuin kansantaloudessa, koska vain noin joka viides työntekijä työskentelee teollisuudessa. Etelä-Pohjanmaan talous onkin poikkeuksellisen alkutuotantovaltainen. Maakunnassa ei siten ole selvää työpaikkakeskittymää. Siellä on myös paljon pieniä yrityksiä.

Työpaikkojen syntymisaste romahti laman myötä Etelä-Pohjanmaalla (kuvio 25). Työpaikkojen syntymisasteen vaihtelu on Etelä-Pohjanmaalla ollut voi-

Kuvio 25: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Etelä-Pohjanmaalla

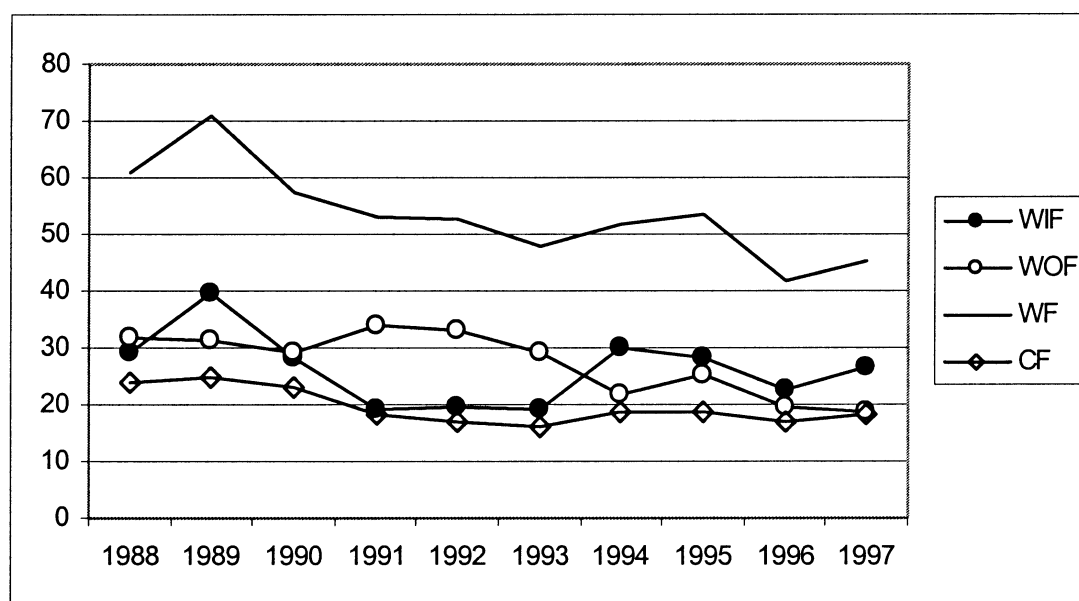

makkaampaa kuin häviämisasteen heilahtelu vuosina 1988–1996, mikä saattaa olla seurausta siitä, että maakunnassa on paljon pieniä yrityksiä. Työpaikkojen häviämisaste aleni vuodesta 1992 alkaen, mutta nousi jälleen vuosina 1994–1995. Työllisyyden nettomuutosasteella mitattuna elpyminen lamasta oli voimakkainta vuonna 1994 sekä vuonna 1997.

Työpaikkojen vaihtuvuusaste aleni talouden taantuessa. Rakennemuutos ei ollut poikkeuksellisen voimakasta Etelä-Pohjanmaalla 1990-luvun alussa. Elinkeinorakenteessa ei siten tapahtunut poikkeuksellisen laajamittaista ”puhdistumista” toimipaikkatasolla ankarasta lamasta huolimatta, mikä saattaa heikentää maakunnan talouskasvua pitkällä aikavälillä. Suurimmillaan työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuus oli vuonna 1989. Työpaikkojen uusiutumisessa toimipaikkatasolla on havaittavissa hiipumista vuosina 1988–1997. Vuosi 1995 muodostaa kuitenkin poikkeuksen tästä säännönmukaisuudesta.

Työntekijöiden irtisano(utu)misaste nousi ankaran laman myötä vuosina 1991–1992, ja lisäksi työntekijöiden sisäänvirtaus toimipaikkoihin supistui tuntuvasti 1990-luvun alussa (kuvio 26). Työpanoksen sopeuttaminen oli siten Etelä-Pohjanmaalla erilaista kuin maakuntien keskimääräinen kehitys, jossa työpanosta sopeutettiin laman aikana toimipaikkatasolla ensisijaisesti rekrytointeja vähentämällä. Etelä-Pohjanmaalla työpanoksen sopeuttamista toimipaikkatasolla tapahtui myös työntekijöiden ulosvirtauksen kasvun välityksellä, vaikka rekrytointien vaihtelu onkin ollut suurempaa kuin työntekijöiden ulosvirtauksen heilahtelu vuosina 1988–1997. Työntekijöiden palkkaaminen toimipaikkoihin puolittui Etelä-Pohjanmaalla laman aikana vuoteen 1989 verrattuna. Sekä työntekijöiden vaihtuvuus että kirnuamisaste alenivat lamassa maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan.

Kuvio 26: Työntekijävirtojen kehitys Etelä-Pohjanmaalla

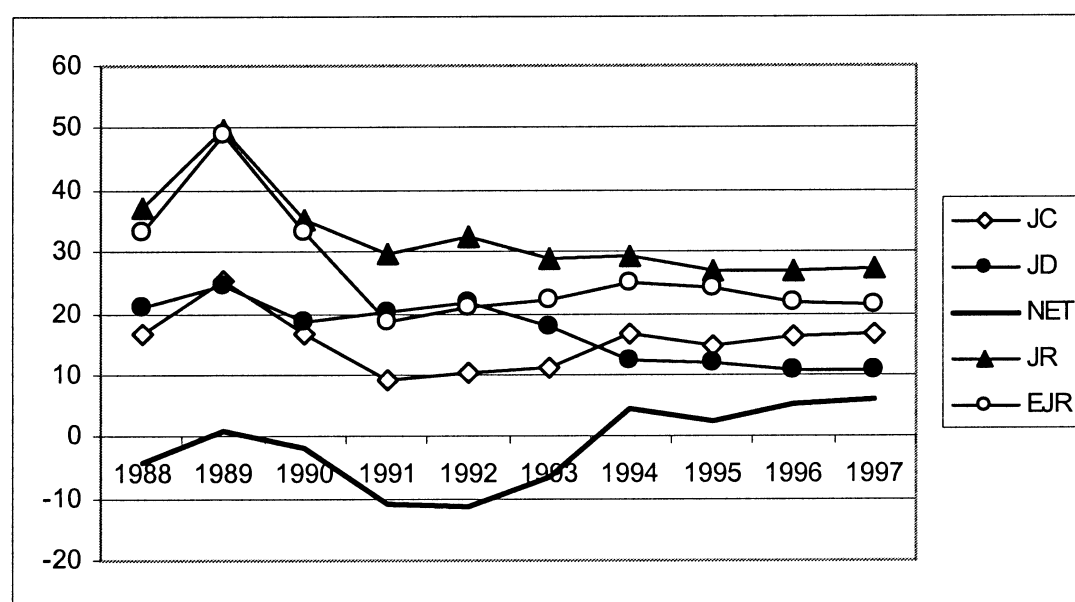

3.14 Vaasan rannikkoseutu

Vaasan rannikkoseudulla teollisuuden osuus kaikista työpaikoista on suurempi kuin kansantaloudessa keskimäärin. Maakunnassa on paljon yrittäjiä. Vaasan rannikkoseutu on myös maamme parhaita työllisyysalueita. Merkittävin työpaikkakeskittymä on Vaasan kaupunkiseudulla.

Työpaikkojen syntymisaste oli Vaasan rannikkoseudulla korkeimmillaan vuonna 1989 (kuvio 27). Aallonpohjan se saavutti vuosina 1991–1993. Työpaikkojen häviämisasteen kehitys on ollut poikkeuksellista Vaasan rannikkoseudulla verrattuna maakuntien keskimääräiseen kehitykseen. Työpaikkojen häviämisaste aleni vuonna 1990 vuoteen 1989 verrattuna. Yhtenä syynä tähän saattaa olla yrittäjien vahva asema maakunnan elinkeinoelämässä. Työpaikkojen häviämisteessä on lisäksi havaittavissa ainoastaan hienoista nousua vuosina 1990–1992, vaikka 1990-luvun alun ankara lama yleensä aiheutti tuntuva nousua työpaikkojen häviämisteessä.

Kuvio 27: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Vaasan rannikkoseudulla

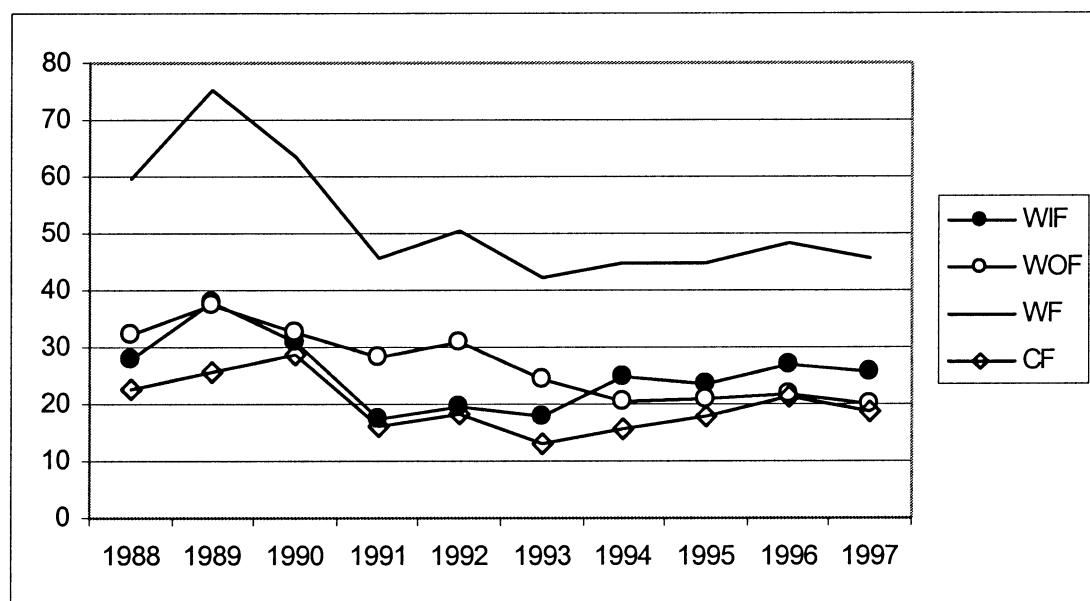
Toimialoittainen tarkastelu paljastaa sen, että työpaikkojen häviämiste aleni ennen muuta teollisuuden toimipaikoissa vuosina 1989–1990. Rakentamisessa sitä vastoin tapahtui voimakasta kasvua työpaikkojen häviämisteessä vuosina 1990–1991, mikä on sopusoinnussa sen kanssa, että rakentaminen on ollut luonteeltaan poikkeuksellisen suhdanneherkkä toimiala kaikissa maakunnissa. Työpaikkojen syntymisteeseen tuntuva aleneminen laman aikana merkitsi kuitenkin sitä, että työllisyyden nettomuutosaste oli negatiivinen huolimatta työpaikkojen häviämisteeseen supistumisesta.

Työpaikkojen vaihtuvuusaste on alentunut ajanjakson aikana Vaasan ran-

nikkoseudulla. Työpaikkojen vaihtuvuus oli suurimmillaan vuonna 1989. Myös talouden rakennemuutos oli voimakkaita toimipaikkatasolla vuonna 1989.

Työntekijöiden irtisano(utu)misasteen kehitys on myös ollut omintakeista verrattuna maakuntien keskimääräiseen kehitykseen (kuvio 28). Vaasan rannikkoseudulla nimittäin irtisano(utu)misaste aleni tuntuvasti laman aikana. Työntekijöiden palkkaamisen puolittuminen toimipaikkatasolla aiheutti kuitenkin sen, että työllisyyden nettomuutosaste oli laman syvimpinä vuosina voimakkaan negatiivinen myös Vaasan rannikkoseudulla.

Kuvio 28: Työntekijävirtojen kehitys Vaasan rannikkoseudulla

Työntekijöiden vaihtuvuusaste oli korkeimmillaan vuonna 1989, jolloin se oli peräti yli 70 prosenttia, mikä on selvästi enemmän kuin keskimäärin maakunnissa. Työntekijöiden vaihtuvuus väheni laman myötä. Työntekijöiden vaihtuvuusaste ei ole kuitenkaan palautunut aiemmalle korkealle tasolle talouskasvun käynnistymisestä huolimatta. Kirnuamisasteessa tapahtui maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan voimakasta alenemista talouden lamaantuessa.

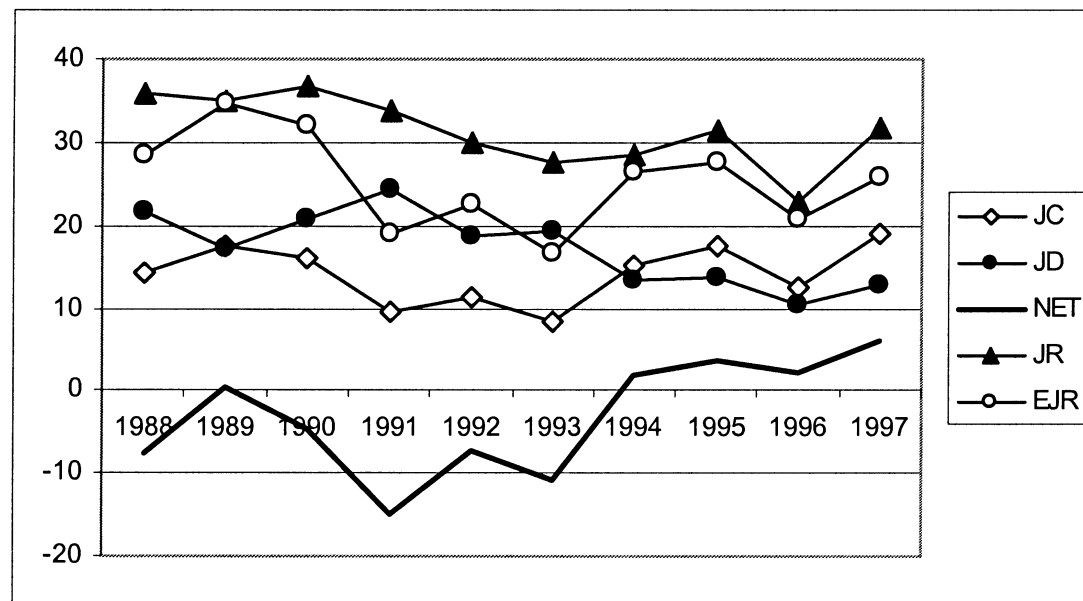
3.15 Keski-Pohjanmaa

Keski-Pohjanmaalla on ainoastaan hieman yli prosentti Suomen yksityisen sektorin kaikista työpaikoista. Keski-Pohjanmaata luonnehtii maatalousvaltaisuus, koska alkutuotanto työllistää noin 20 prosenttia maakunnan työssäkäyvistä. Yrittäjien merkitys on tärkeä kuten muuallakin Pohjanmaalla. Maakunta on Suomen köyhimpiä.

Työpaikkojen syntymisaste aleni voimakkaasti Keski-Pohjanmaalla syvän laman aikana, mutta työpaikkojen häviöasteessä ei tapahtunut yhtä huomattavaa muutosta.

tavaa nousua verrattaessa tilannetta vuoteen 1988 (kuvio 29). Työpaikkojen vaihtuvuusaste ei ole siten käyttäytynyt vastasyklisesti myöskään Keski-Pohjanmaalla.

Kuvio 29: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Keski-Pohjanmaalla

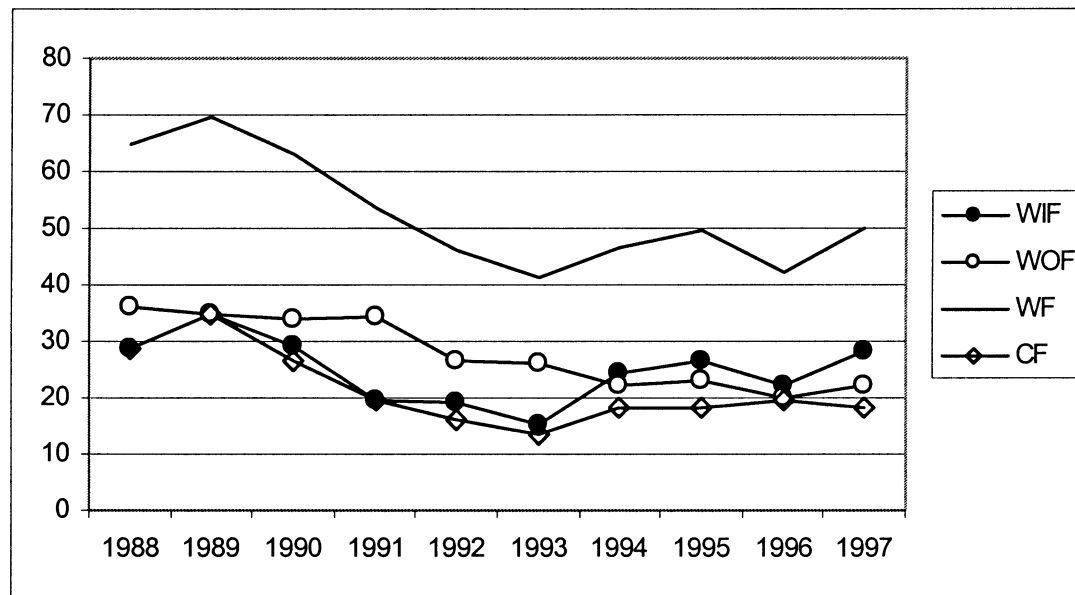

Keski-Pohjanmaan alueellisille työmarkkinoille on ollut omaleimaista se, että työllisyyden nettomuutos oli negatiivinen myös 1980-luvun lopulla. Syynä tähän oli lähinnä työpaikkojen korkea häviämisaste. Runsas viidennes Keski-Pohjanmaan työpaikoista hävisi vuonna 1988. Se vastaa monissa maakunnissa vasta 1990-luvun ankaran laman ajan tasoa.

Työpaikkojen vaihtuvuus väheni taantumassa. Kehitys on jatkunut elpymisen aikana. Työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuus hiipui ankaran laman aikana, joten Keski-Pohjanmaalla talouden rakennemuutos ei vauhdittunut 1990-luvun alussa.

Työntekijävirtojen tarkastelu paljastaa, että irtisano(utu)misaste aleni Keski-Pohjanmaalla talouden taantuessa vuodesta 1991 alkaen. Työntekijöiden palkkaamisessa toimipaikkoihin tapahtui huomattavasti suurempi pudotus laman aikana, joten työllisyyden nettomuutosaste oli negatiivinen 1990-luvun alussa (kuvio 30). Vuodesta 1993 alkaen rekrytoinnit toimipaikkoihin ovat lisääntyneet tuntuvasti, mikä selittää työllisyyden paranemisen maakunnassa. Työntekijöiden vaihtuvuus ja kirnuamisaste alenivat laman aikana maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan.

Kuvio 30: Työntekijävirtojen kehitys Keski-Pohjanmaalla

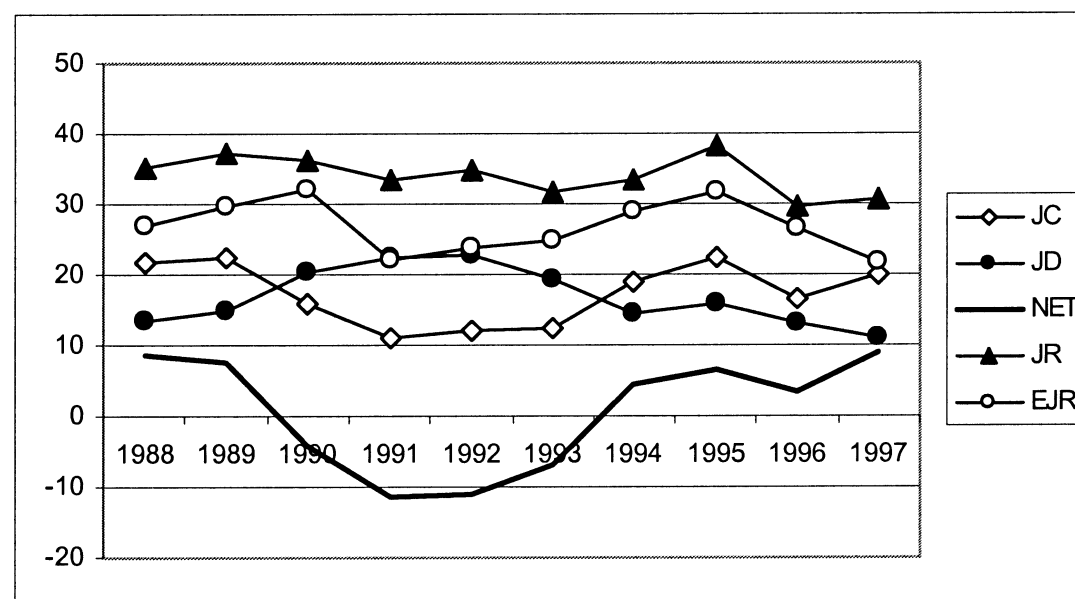

3.16 Pohjois-Pohjanmaa

Suomen kaikista yksityisen sektorin työpaikoista Pohjois-Pohjanmaalla on runsaat viisi prosenttia. Merkittävin työllistäjä on palvelusektori. Maakunnan ehdottomasti tärkein työpaikkakeskittymä on Oulun seudulla.

Työpaikkojen syntymisaste aleni ankaran laman aikana Pohjois-Pohjanmaalla, mutta saavutti lamaa edeltäneen tasonsa vuonna 1995 (kuvio 31). Työpaikkojen häviämisaste nousi maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan taantumman aikana ja palasi vasta vuonna 1996 lamaa edeltäneelle tasolle.

Kuvio 31: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Pohjois-Pohjanmaalla

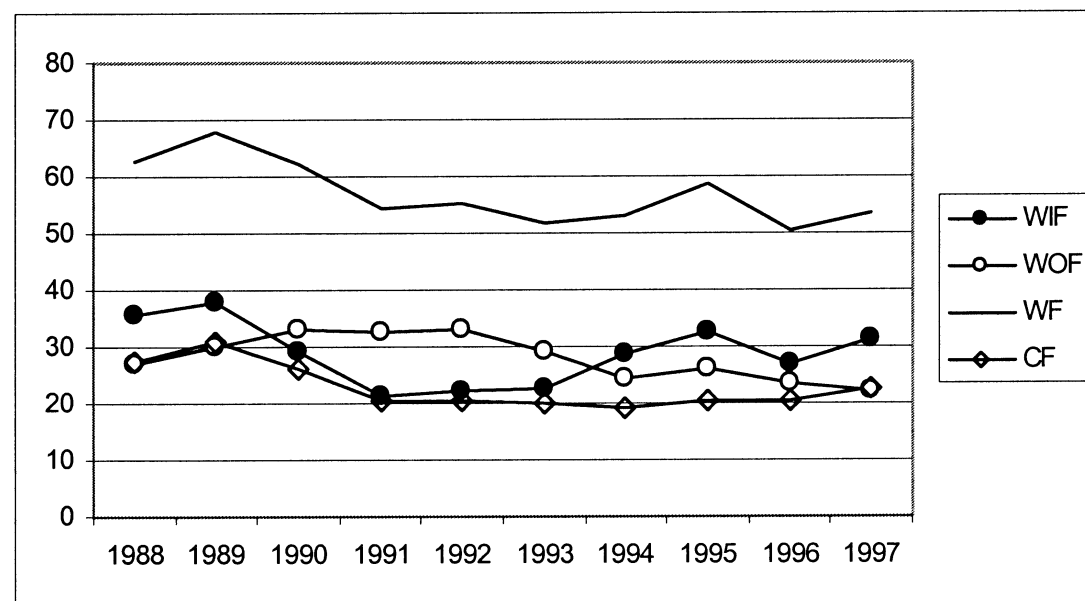

Työpaikkojen vaihtuvuusaste ei ole heilahdellut 1990-luvulla kovinkaan paljoa huolimatta poikkeuksellisen suurista tuotannon muutoksista lukuun ottamatta vuosia 1995–1997. Rakennemuutos vaimeni laman aikana Pohjois-Pohjanmaalla, mutta on voimistunut talouden elpymisen myötä.

Pohjois-Pohjanmaan menestystä työpaikkojen luojana selittää lähinnä Oulun seudun kukoistus informaatio- ja tietokoneteknologian kehittyvänä keskukseksi. Myös tuotannon supistuminen oli laman aikana Pohjois-Pohjanmaalla vähäistä verrattuna Pohjois-Suomen muihin alueisiin (esim. Böckerman 1998, 27–28). Syynä tähän oli ennen kaikkea ”uusvienti”. Pohjois-Pohjanmaan menestys työpaikkojen luojana on vahvistunut erityisesti tarkastelujakson jälkimmäisellä puoliskolla. Pohjois-Pohjanmaalle suuntautunut vilkas muuttoliike selittää osaltaan sitä, että maakunnassa on syntynyt paljon työpaikkoja myös palvelualoilla. Vuosina 1995–1997 työpaikkojen syntymisaste on ollut Pohjois-Pohjanmaalla huomattavasti korkeammalla tasolla kuin Pohjois-Suomen muissa maakunnissa.

Työntekijöiden irtisano(utu)misaste nousi jonkin verran vuodesta 1989 alkaen (kuvio 32). Työpanoksen sopeuttaminen tapahtui toimipaikkatasolla kuitenkin ensisijaisesti rekrytointeja vähentämällä. Pohjois-Pohjanmaalla työntekijöiden palkkaaminen toimipaikkoihin väheni tuntuvasti vuosina 1989–1990, mikä poikkeaa maakuntien keskimääräisestä sopeutumisesta. Vuodesta 1993 alkaen työntekijöiden rekrytoinnit toimipaikkoihin ovat lisääntyneet suuresti Pohjois-Pohjanmaalla. Myös kirnuamisaste aleni laman myötä. Työntekijöiden vapaaehtoinen vaihtuvuus toimipaikkatasolla on pysynyt alhaisella tasolla vuosina 1991–1997.

Kuvio 32: Työntekijävirtojen kehitys Pohjois-Pohjanmaalla

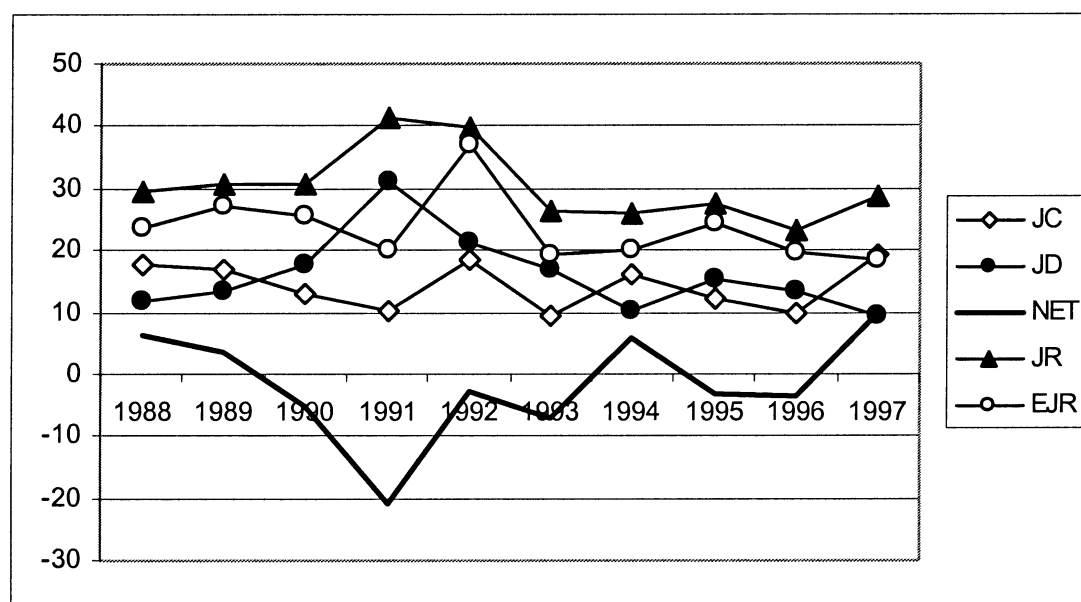
3.17 Kainuu

Kainuu on eittämättä Suomen pahimpia työttömyysalueita. Siellä on ollut Suomen maakunnista korkein työttömyysaste usean vuosikymmenen ajan. Kainuun tuotantorakenne poikkeaa koko maan keskiarvosta alkutuotantovaltaisuutensa tähden. Sähköteknisellä teollisuudella on kuitenkin suurempi merkitys Kainuun taloudelle kuin koko maalle. Kainuun tärkein työllistäjä on julkinen sektori, sillä noin joka kolmas palkansaaja työskentelee julkisen sektorin palveluksessa. Julkisen sektorin merkitys työllistäjänä onkin Kainuussa suurin kaikista Suomen maakunnista. Maakunnan merkittävin työpaikkakeskittymä on Kajaanin seudulla.

Kainuussa työpaikka- ja työntekijävirroissa on havaittavissa suurempia vaihteluja kuin useimmissa muissa maakunnissa. Selityksenä tähän on lähinnä maakunnan pieni koko työpaikkojen määrällä mitattuna. Kainuussa on hieman yli prosentti Suomen kaikista yksityisen sektorin työpaikoista. Tällöin muutaman toimipaikan syntymisellä tai katoamisella jonakin vuonna on tuntuvia vaikutuksia työpaikka- ja työntekijävirtoihin toisin kuin esimerkiksi Uudenmaan maakunnassa, jossa yhden tai muutaman toimipaikan katoaminen tasapainottuu helpommin sillä, että samalla syntyy toisia toimipaikkoja.

Työpaikkojen syntymisaste aleni laman myötä Kainuussa ja vastaavasti työpaikkojen häviämisasteessa tapahtui erittäin voimakasta nousua (työpaikkojen häviämisaste oli Kainuussa vuonna 1991 korkein kaikista Suomen maakunnista) (kuvio 33). Vuonna 1991 melkein kolmasosa työpaikoista hävisi maakunnan yksityisellä sektorilla, joten lama runteli Kainuuta poikkeuksellisen voimakkaasti. Kainuun talouden voimakasta muutosta kuvastaa se, että työpaikkojen häviämisaste oli vuonna 1991 lähes kolme kertaa niin korkealla tasolla kuin vuonna 1988. Työpaikkojen häviämisasteen heilahtelu on ollut myös voimakkaampaa kuin työpaikkojen syntymisasteen vaihtelu vuosina 1988–1997.

Kuvio 33: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Kainuussa

Työpaikkojen syntymisasteella mitattuna Kainuu koki selvän ”kaksoislaman” 1990-luvulla, mikä poikkeaa maakuntien keskimääräisestä sopeutumisesta. Vastaava kehitys näkyy Kainuun bruttokansantuoteluvuissa (esim. Böckerman 1998, 26–27). Toimialoittainen tarkastelu osoittaa, että esimerkiksi vuonna 1993 Kainuussa menetettiin noin puolet rakentamisen työpaikoista.

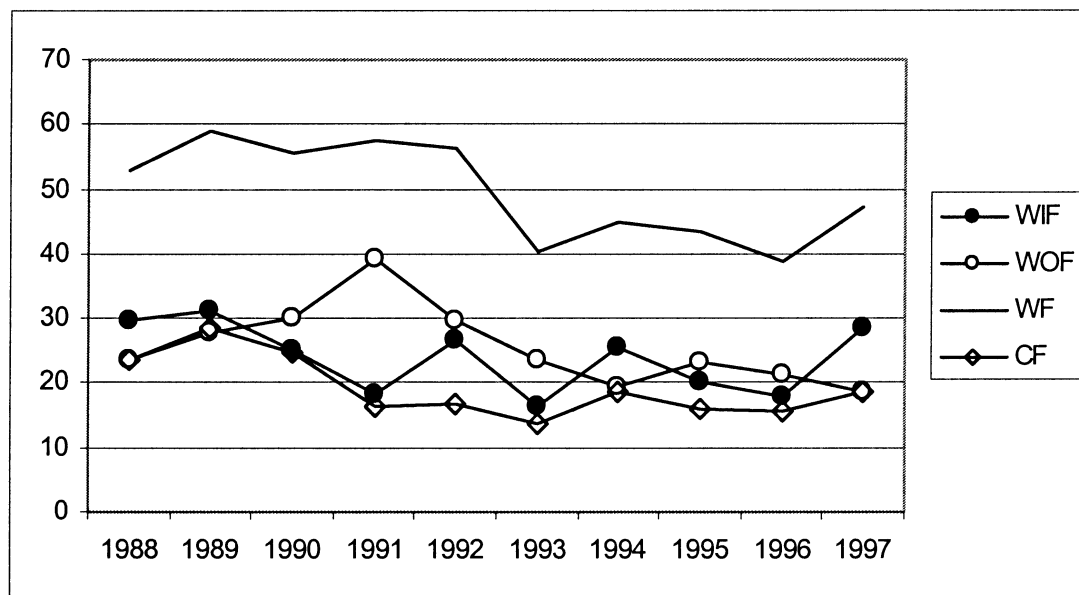
Työttömyyden juuttumista laman jälkeen aiempaa korkeammalle tasolle Kainuussa voidaan selittää sillä, että työpaikkojen häviäminen on luonteeltaan pysyvää, koska se on usein seurausta toimipaikkojen katoamisesta. Työttömyyden selvä väheneminen laman jälkeen olisi vaatinut sitä, että työpaikkojen syntymisaste olisi noussut Kainuussa poikkeuksellisen korkealle tasolle.

Vuosina 1996–1997 työpaikkojen syntymisaste on noussut aiempaa vauhdikkaammin, minkä ansiosta Kainuun työttömyysasteessa on tapahtunut 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa asteittaista alenemista. Työttömyys on kuitenkin edelleen erittäin korkealla tasolla verrattuna maakuntien keskiarvoon.

Sekä työpaikkojen vaihtuvuus että ylimääräinen vaihtuvuus nousi laman myötä Kainuussa, joten rakennemuutos toimipaikkatasolla voimistui kokonaistuotannon romahtaessa yksityisellä sektorilla. Kehitys poikkeaa maakuntien keskimääräisestä kehityksestä ankaran laman aikana. Työpaikkojen vaihtuvuus onkin Kainuussa ollut selkeän vastasyklistä, koska työpaikkojen häviämistä nousi maakunnassa laman aikana erittäin nopeasti.

Työntekijävirtojen tarkastelu puolestaan paljastaa sen, että työllisyyden negatiivista nettomuutosta selittää sekä työntekijöiden irtisanomisten yleistyminen että työntekijöiden palkkaamisen väheneminen syvässä lamassa (kuvio 34). Työpanoksen sopeuttamiselle oli toimipaikkatasolla tunnusomaista nimenomaan irtisanomisten voimakas yleistyminen laman aikana, mikä poikkeaa maakuntien keskimääräisestä sopeutumisesta toimipaikkatasolla. Työntekijöiden irtisanomisten yleistyminen laman aikana heikentää työntekijöiden tulevia työllistymismahdollisuuksia, koska heidän inhimillinen pääomansa rapautuu työttömyysjakson

Kuvio 34: Työntekijävirtojen kehitys Kainuussa

aikana. Syynä tähän on se, että työntekijät menettävät toimipaikkakohtaisen osaamisensa, joka voi olla keskeinen osa heidän vuosien kuluessa kertynyttä inhimillistä pääomaansa. Työntekijöiden vaihtuvuus väheni lamassa erityisesti vuodesta 1992 alkaen, joten työntekijöiden vaihtuvuusaste on käyttäytynyt Kainuussa myötäsyklisesti maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan. Myös kirnuamisaste aleni laman myötä Kainuussa.

Kirnuamisaste on ollut Kainuussa alhaisimmalla tasolla Suomen maakunnista (liite 1). Syynä tähän on suuri työttömyys, joka vähentää työntekijöiden vapaaehtoista vaihtuvuutta toimipaikoissa. Sopivia vakansseja on vähän tarjolla, jolloin työpaikan vapaaehtoinen vaihtaminen merkitsee hyvin todennäköisesti työttömyysjaksoa tai ansionmenetyksiä tai molempia, mikä vähentää työntekijöiden halukkuutta vaihtaa työpaikkaa vapaaehtoisin perustein. Työntekijöiden vapaaehtoisen vaihtuvuuden alhainen taso hidastaakin talouden rakenteellista uusiutumista Kainuussa. Kirnuamisaste on korkeimmalla tasollaan Uudenmaan maakunnassa. Työpaikka- ja työntekijävirtoja koskevat tulokset tukevat siten näkemystä, jonka mukaan Kainuun suuren työttömyyden taustalla vaikuttaa se, että maakunnassa ei tapahdu riittävästi rakennemuutosta, joka ”uudistaisi” alueen tuotantorakennetta. Ilmakunnaksen, Malirannan ja Vainiomäen (1999) tulosten mukaan kirnuamisasteen kasvu parantaa merkittävästi tuottavuutta toimipaikkatasolla vakioitaessa muita tekijöitä (kuten työntekijöiden koulutus ja senioriteetti). Aluetilinpidon lukujen mukaan työn tuottavuus on Uudenmaan maakunnassa korkeammalla tasolla kuin muualla maassa.

3.18 Lappi

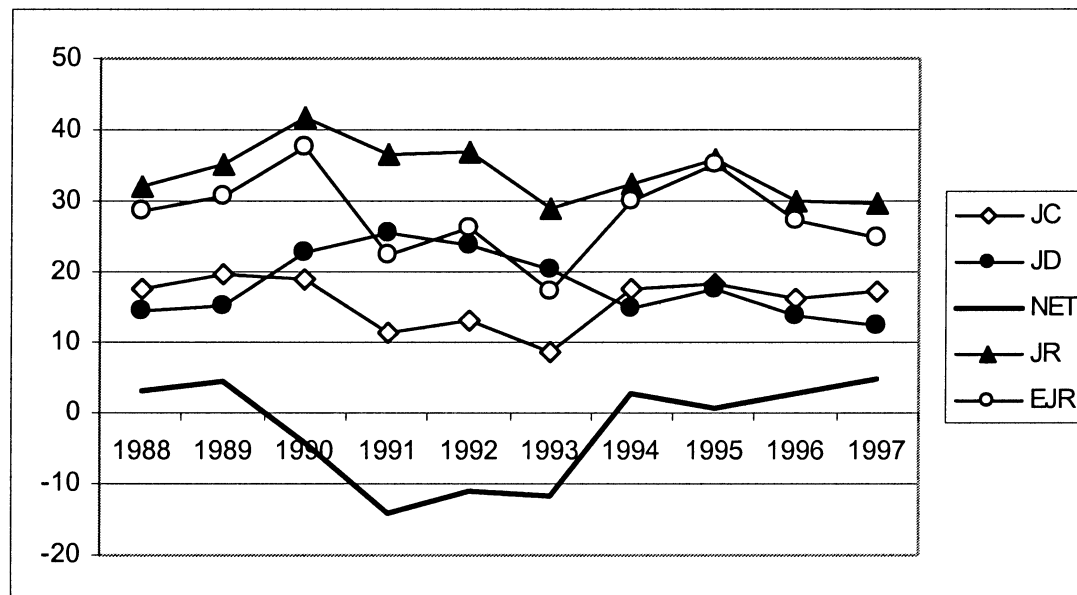
Lappi on Suomen vähiten teollistuneita maakuntia. Elinkeinoelämää luonnehtii alkutuotanto. Teollisuuden osuus maakunnan kaikista työpaikoista on ainoastaan noin 20 prosenttia. Palvelusektori on merkittävin työllistäjä. Myös julkisen sektorin osuus on huomattava palvelutuotannossa. Rovaniemi on maakunnan tärkein työpaikkakeskittymä.

Työpaikkojen syntymisaste aleni Lapissa laman myötä ja häviämisasteessa tapahtui huomattavaa nousua maakuntien keskimääräisen kehityksen tapaan (kuvio 35). Työpaikkojen häviämisaste ei kuitenkaan kivunnut laman aikana yhtä korkealle kuin Kainuussa. Lapissa hävisi vuonna 1991 noin joka neljäs työpaikka. Maakunnan elinkeinoelämän suurta heterogeenisuutta toimipaikkatasolla kuvastaa se, että ankarasta työttömyydestä huolimatta Lapissa syntyi vuonna 1991 noin joka kymmenes työpaikka. Tällöin työllisyyden nettomuutosaste ei ollut yhtä negatiivinen kuin pelkän työpaikkojen häviämisen avulla saattaisi päätellä.

Työpaikkojen vaihtuvuus saavutti sitä vastoin huippunsa vuonna 1990, koska työpaikkojen häviämisaste nousi tuntuvasti vuosina 1989–1990, mutta työpaikkojen syntymisasteen aleneminen tapahtui vasta laman alkaessa. Työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuus saavutti korkeimman tasonsa 1980-luvun lopulla ja elpymisen alkaessa, joten rakennemuutos hidastui Lapissa toimipaikkatasolla laman aallonpohjassa. Kehitys on täysin päinvastainen kuin läheisessä Kainuussa, jossa rakennemuutos vahvistui talouden ajautuessa syvään taantumaa. Työpaik-

Kuvio 35: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Lapissa

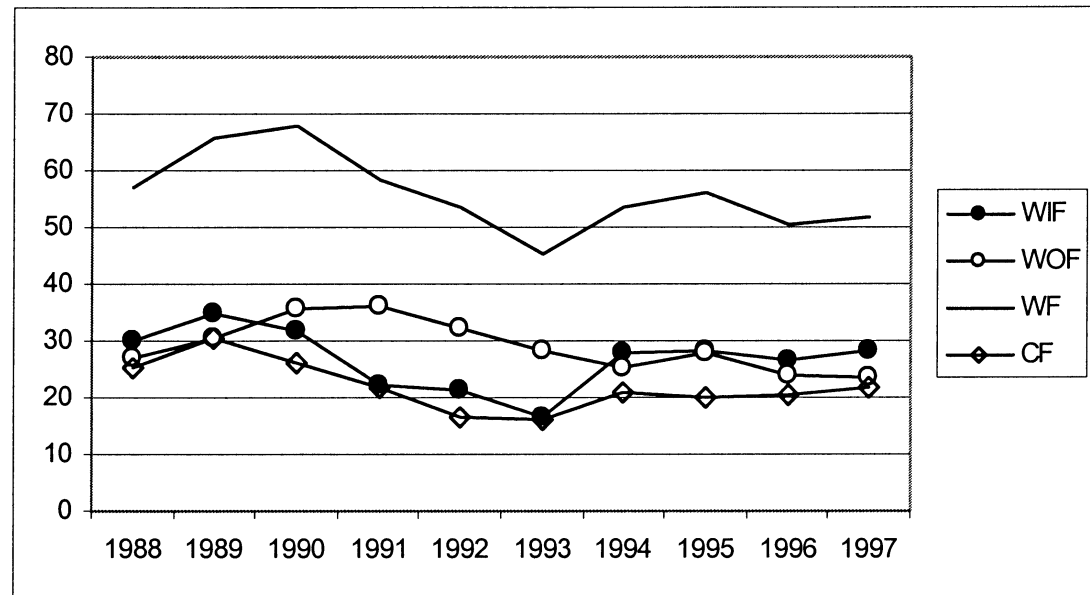
kojen ylimääräiselle vaihtuvuudelle on ollut Lapissa tunnusomaista hyvin suuri vaihtelu vuosina 1988–1997.

Yksityiskohtaisempi toimialoittainen tarkastelu osoittaa, että Lapissa on syntynyt vähän työpaikkoja rakentamisessa talouden elpyessä. Rakentamisen hidas elpyminen on ongelmallista Lapin maakunnan pitkän aikavälin kehityksen näkökulmasta. Lisäksi rakentamisen takkuinen elpyminen hidastaa erityisesti heikosti koulutettujen työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Maantieteellisesti läheistenkin maakuntien välillä on kuitenkin merkittäviä alue-eroja myös rakentamisessa. Kainuussa on nimittäin työllisyys parantunut rakentamisessa vuosina 1997 ja 1998 heikosta taloustilanteesta huolimatta.

Lapissa työntekijöiden irtisano(utu)misaste nousi jonkin verran vuosina 1988–1991 (kuvio 36). Korkeimman tasonsa työntekijöiden ulosvirtaus toimipaikoista saavutti vuosina 1990–1991. Työntekijöiden irtisano(utu)misasteessa ei ole havaittavissa samanlaista hyppäystä laman aallonpohjassa kuten Kainuussa. Työpanoksen sopeuttaminen tapahtui laman aikana Lapissa toimipaikkatasolla ensisijaisesti rekrytointeja vähentämällä. Elpymisen käynnistyminen on puolestaan lisännyt rekrytointeja toimipaikkoihin vuodesta 1993 alkaen.

Työntekijöiden vaihtuvuusaste saavutti huippunsa vuonna 1990. Työntekijöiden vaihtuvuuden väheneminen vuosina 1988–1997 muistuttaa maakuntien keskimääräistä kehitystä. Kirnuamisaste laski laman myötä, mikä vastaa myös maakuntien keskimääräistä kehitystä 1990-luvulla.

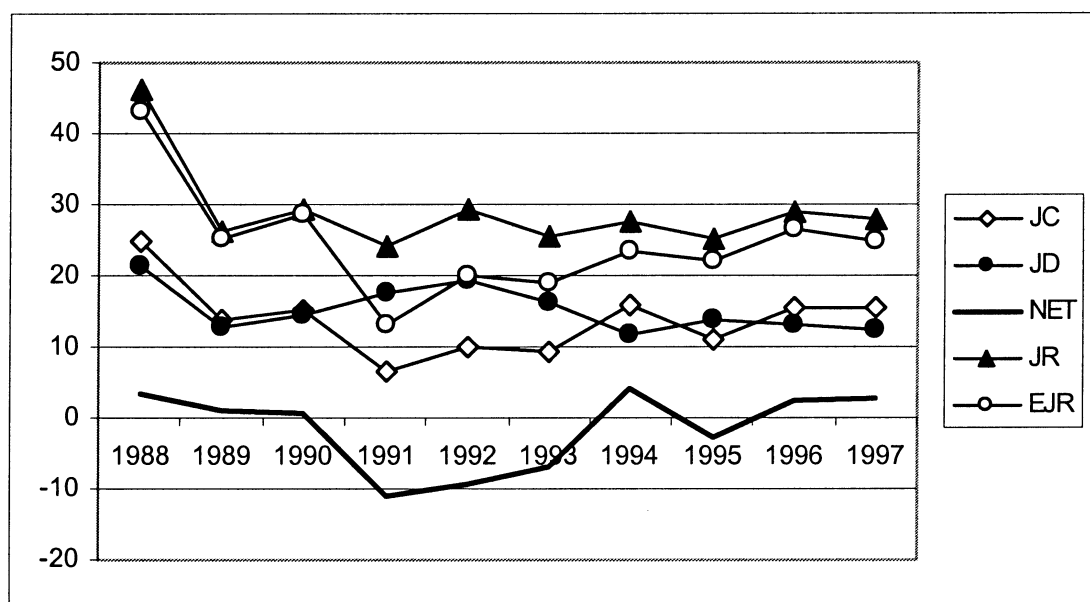
Kuvio 36: Työntekijävirtojen kehitys Lapissa

3.19 Itä-Uusimaa

Työpaikkojen syntymisaste oli alimmillaan vuonna 1991 (kuvio 37). Se ei ole elpynyt vuoteen 1997 mennessä lamaa edeltäneelle tasolle, mikä kuvastaa 1990-luvun alun laman syvyyttä. Työpaikkojen häviämisaste sitä vastoin oli ylimmällä vuonna 1988, mikä poikkeaa maakuntien keskimääräisestä kehityksestä.

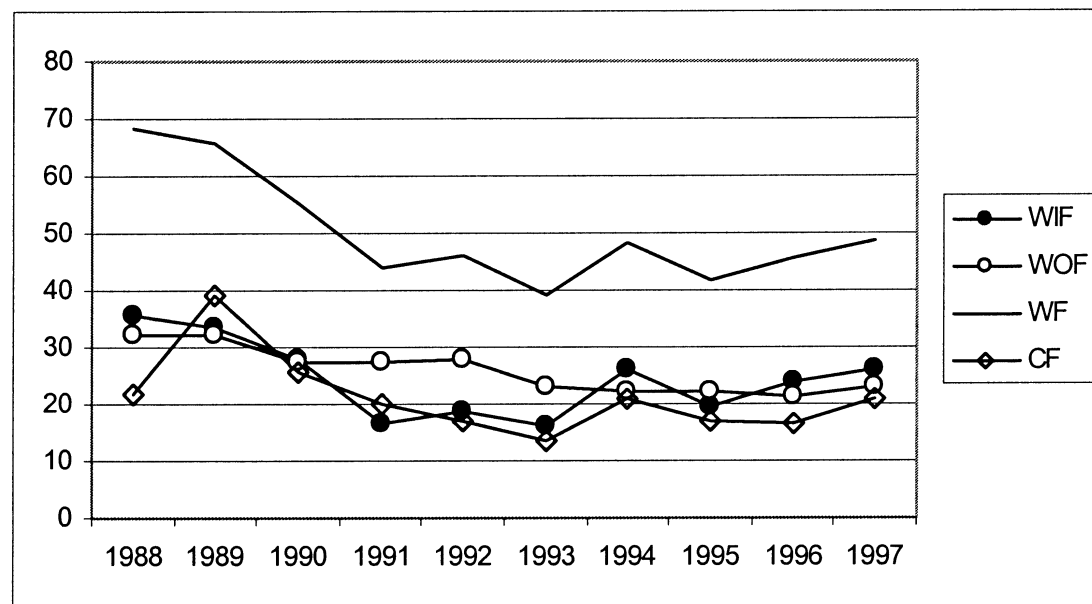
Kuvio 37: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Itä-Uudenmaan maakunnassa

Työpaikkojen vaihtuvuus väheni tuntuvasti laman aikana. Työpaikkojen vaihtuvuus oli suurimmillaan vuonna 1988. Työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuus on ollut voimakkainta 1980-luvun lopulla. Taantumassa rakennemuutos hidastui toimipaikkatasolla.

Työntekijöiden ulosvirtaus väheni laman myötä, joten työllisyyden nettomuutoksen heikkeneminen selittyy yksinomaan sillä, että työntekijöiden palkkaaminen toimipaikkoihin supistui 1990-luvun alussa (kuvio 38). Ulosvirtauksen vähenemistä lamassa selittää työntekijöiden vapaaehtoisen vaihtuvuuden supistuminen suuren työttömyyden tähden. Kirnuamisaste saavutti alhaisimman tasonsa vuonna 1996.

Kuvio 38: Työntekijävirtojen kehitys Itä-Uudenmaan maakunnassa

3.20 Ahvenanmaa

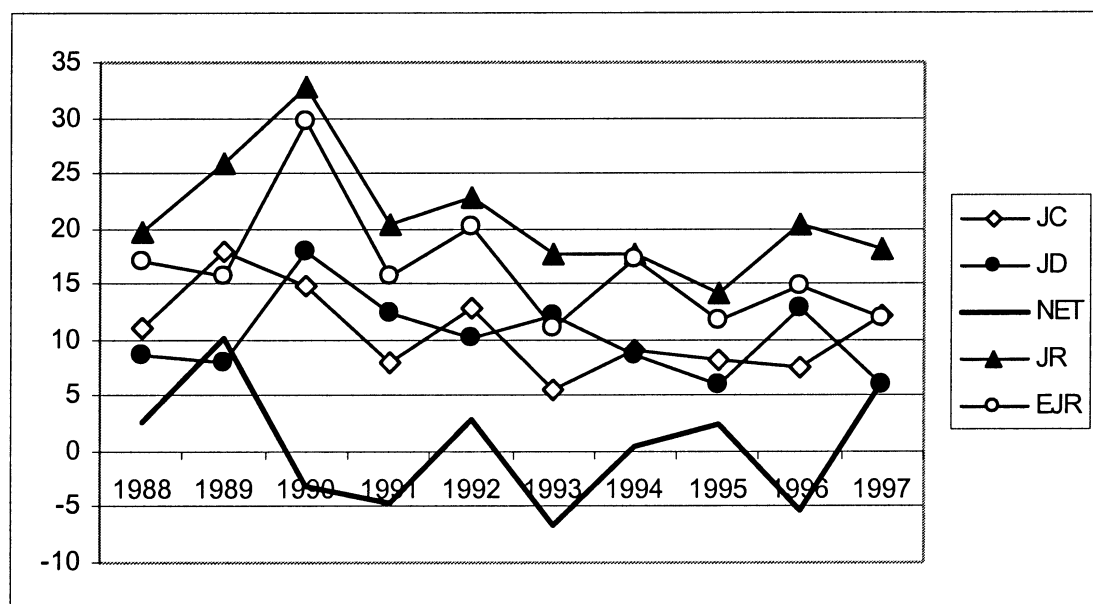
Ahvenanmaalla on alhaisin työttömyysaste Suomen maakunnista. Palveluelinkeinot ovat Ahvenanmaan tärkein työllistäjä.

Työpaikkavirtojen tarkastelu osoittaa, että Ahvenanmaalla on maakunnista alhaisin työpaikkojen syntymisaste. Myös työpaikkojen häviämisaste on erittäin matalalla tasolla (liite 1). Ahvenanmaan työpaikka- ja työntekijävirtojen suuria vaihteluja vuodesta toiseen selittää lähinnä toimipaikkojen vaatimaton määrä maakunnassa.

Työpaikkojen häviämisaste aleni lamassa vuodesta 1990. Myös työpaikkojen syntymisasteessa tapahtui samalla tuntuva alenemista (kuvio 39). Korkein työpaikkojen häviämisaste oli vuonna 1990, mikä poikkeaa maakuntien keskimääräisestä kehityksestä.

Työpaikkojen vaihtuvuus supistui talouden taantuessa. Työpaikkojen vaihtuvuus on lisäksi Ahvenanmaalla alhaisimmalla tasolla kaikista Suomen maa-

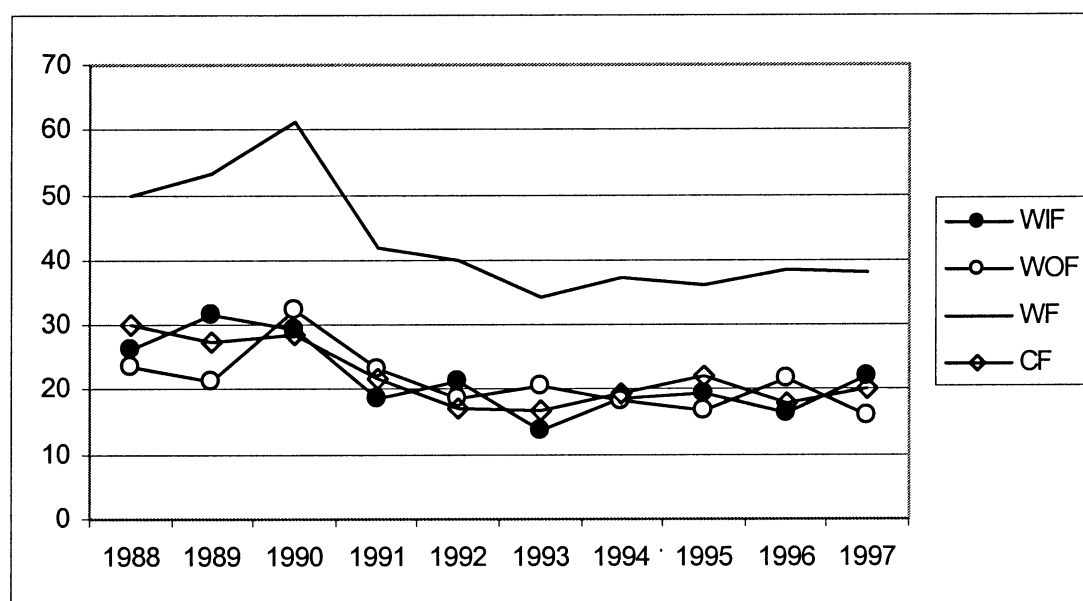
Kuvio 39: Työpaikkavirtojen ja työllisyyden nettomuutosasteen kehitys Ahvenanmaan maakunnassa

kunnista. Työpaikkojen ylimääräisellä vaihtuvuudella mitattuna rakennemuutos oli voimakkainta vuonna 1990.

Työntekijöiden irtisano(utu)misaste ja kirnuamisaste alenivat laman myötä (kuvio 40). Työllisyyden heikkenemistä laman aikana selittää rekrytointien väheneminen toimipaikkoihin. Työntekijöiden ulosvirtaus lisääntyi vuosina 1989–1990, mutta supistui taantumassa vuodesta 1990 alkaen.

Kuvio 40: Työntekijävirtojen kehitys Ahvenanmaan maakunnassa

4 Loppupäätelmiä

1. Työllisyyden keskimääräinen nettomuutosaste vuosina 1988–1997 antaa tukea näkemykselle, jonka mukaan Etelä-Suomessa on ollut myönteinen työllisyyskehitys suhteessa Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntiin. Työllisyyden nettomuutosasteella mitattuna parhain työllisyyskehitys keskiarvona on ollut vuosina 1988–1997 Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa.

2. Työpaikkojen syntymisaste ei ole kuitenkaan ollut vuosina 1988–1997 keskimäärin alhaisemmalla tasolla Itä- ja Pohjois-Suomessa kuin Etelä-Suomen vähäisen työttömyyden maakunnissa. Myöskään työpaikkojen häviämisasteessa ei ole havaittavissa suuria säännönmukaisia alue-eroja maan eri osien välillä pitkällä aikavälillä. Puhtaasti maakuntakohtaisten tekijöiden merkitys työpaikkojen syntymisessä ja häviämisessä sekä työntekijävirroissa onkin tärkeätä verrattuna maan osien välisiin eroihin.

3. Työpaikkavirtojen alue-erojen vähäisyys maan eri osien välillä pitkällä aikavälillä on sopusoinnussa sen kanssa, ettei maakuntien työttömyysasteissa ole havaittavissa jatkuvaa erkanemista toisistaan pidemmällä aikavälillä.

4. Maantieteellisesti läheistenkin maakuntien välillä on kuitenkin merkittäviä alue-eroja vuosittaisissa työpaikkavirroissa. (Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan työpaikkojen syntymisaste vuonna 1996 oli 17 prosenttia ja Kainuun ainoastaan 10 prosenttia, joten Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa syntyi vuonna 1996 suhteellisesti melkein 60 prosenttia enemmän työpaikkoja kuin Kainuussa.)

5. Työttömyysasteen alue-erojen voimakasta kasvua vuosina 1990–1993 voidaan selittää työpaikkojen häviämisasteen suuremmalla vaihtelulla maakuntien välillä, mikä aiheutti kertaluonteisen siirtymän korkeammalle työttömyyden alue-erojen tasolle Suomessa. Laman alkaessa vuonna 1991 työpaikkojen syntymisasteen alue-eroissa tapahtui tuntuvaa kaventumista sekä verrattuna 1980-luvun loppuun että kansantalouden elpymiseen ankarasta lamasta. Laman aikana työpaikkojen syntymisaste alenikin suhteellisen tasaisesti kaikissa maakunnissa. Työpaikkojen häviämisaste sitä vastoin saavutti huippunsa ankaran laman aikana ni-

menomaan Itä- ja Pohjois-Suomen suuren työttömyyden alueilla. Kainuun työpaikoista hävisi lähes kolmannes vuonna 1991. Laman aikana hävinneitä työpaikkoja ei ole kyetty synnyttämään uudestaan kansantalouden elpymisestä huolimatta. Vuosina 1994–1997 työpaikkojen syntymisaste ei ole ollut Itä- ja Pohjois-Suomessa poikkeuksellisen korkealla tasolla verrattuna Etelä-Suomeen. Työpaikkojen häviäminen on luonteeltaan pysyvää, koska sen taustalla on toimipaikkojen laajamittainen lopettaminen laman aikana. Seurauksena tästä kehityksestä on ollut työttömyyden alue-erojen jääminen korkealle tasolle kansantalouden elpymisestä huolimatta.

6. Työpaikkojen vaihtuvuus ei ole ollut vastasyklisiä tarkasteltaessa maakuntien keskimääräistä kehitystä vuosina 1988–1997. Syynä tähän on se, että 1990-luvun alun poikkeuksellisen ankaran laman aikana tapahtui voimakasta alemista työpaikkojen syntymisasteessa kaikissa maakunnissa. Kainuussa työpaikkojen vaihtuvuus on ollut kuitenkin selkeän vastasyklisiä vuosina 1988–1997, koska siellä työpaikkojen häviämisaaste nousi laman aikana poikkeuksellisen voimakkaasti verrattuna maakuntien keskimääräiseen kehitykseen.

7. Työpaikkojen ylimääräisellä vaihtumisasteella mitattu rakennemuutos toimipaikkatasolla vaimeni useimmissa maakunnissa 1990-luvun laman aikana. Kainuussa rakennemuutos (ts. työpaikkojen samanaikainen syntyminen ja häviäminen toimipaikkatasolla) kuitenkin voimistui taantumien aikana, mikä poikkeaa maakuntien keskimääräisestä kehityksestä.

8. Työntekijävirtojen kehitys maakunnissa on ollut pääpiirteissään huomattavasti samankaltaisempaa kuin työpaikkavirtojen alueellinen kehitys. Useimmissa maakunnissa työpanosta sopeutettiin laman aikana toimipaikkatasolla ensisijaisesti vähentämällä rekrytointia (eli työntekijöiden palkkaamista toimipaikkoihin). Elpymisen alkaessa työntekijöiden rekrytoinneissa toimipaikkoihin tapahtui sitä vastoin voimakasta kasvua ja samalla työntekijöiden ulosvirtaus toimipaikoista väheni edelleen useimmissa maakunnissa.

9. Työntekijöiden vaihtuvuus toimipaikkatasolla on ollut kaikissa maakunnissa selkeän myötäsyklisiä vuosina 1988–1997. Työntekijöiden vaihtuvuus on kuitenkin vähentynyt useimmissa maakunnissa vuosina 1988–1997, eikä se ole elpynyt lamaa edeltäneelle tasolle. Syynä tähän on ennen kaikkea korkealle juuttunut työttömyys, jonka tähden työntekijät eivät ole kovinkaan halukkaita vaihtamaan työpaikkaa vapaaehtoisin perustein. Työpaikan vaihtamiseen liittyisi merkittävä riski työttömyydestä tai ansioiden menetyksestä tai molemmista.

10. Ankarin laman aikaisessa sopeutumisessa on kuitenkin mielenkiintoisia eroja maakuntien välillä myös työntekijävirtojen näkökulmasta. Kainuussa työttömyyden lisääntymistä 1990-luvulla selittää sekä työntekijöiden sisäänvirtauksen väheneminen että työntekijöiden ulosvirtauksen kasvu. Kainuussa tapahtui siten voimakasta nousua irtisano(utu)misasteessa vuosina 1991–1992, mikä ei vastaa maakuntien keskimääräistä sopeutumista toimipaikkatasolla. Uudellamaalla työntekijöiden ulosvirtaus toimipaikoista lisääntyi vuonna 1989, mutta 1990-luvun laman aikana irtisano(utu)misasteessa ei ole havaittavissa lainkaan nousua. Maakunnan tasapainoisen kehityksen näkökulmasta rekrytointien väheneminen on ”helpompi” tapa sopeuttaa työpanosta toimipaikkatasolla kuin irtisano(utu)misasteen nousu taantumassa. Työntekijän irtisano-

miseen liittyy usein riski siitä, että kiinnekohta työmarkkinoihin katkeaa pitkäksi aikaa.

11. Kirnuamisaste, joka kuvastaa lähinnä työntekijöiden vapaaehtoista vaihtumista toimipaikkatasolla, laski tuntuvasti kaikissa maakunnissa laman aikana. Syynä tähän oli ennen muuta se, että laman aikana ei ollut tarjolla sopivia vakansseja. Suuren työttömyyden aikana työntekijät pitivät kiinni olemassa olevista työpaikoistaan. Kirnuamisaste ei ole vuoteen 1997 mennessä palautunut yhdessäkään maakunnassa lamaa edeltäneelle tasolle, joten lama on jättänyt pysyviä jälkiä maakuntien työmarkkinoiden toimintaan.

12. Kirnuamisasteella mitattuna rakennemuutos on poikkeuksellisen voimakasta Uudellamaalla, jossa on samalla Manner-Suomen alhaisin työttömyysaste. Matalimmillaan kirnuamisaste on puolestaan Kainuussa, jossa on korkein työttömyysaste Suomen kaikista maakunnista. Kirnuamisasteen korkeutta Uudellamaalla selittävät alueen työntekijöiden korkea koulutustaso, tuotantorakenteen monipuolisuus ja alueellisten työmarkkinoiden laajuus, jotka helpottavat työmarkkinoiden välityksellä tapahtuvaa resurssien allokoitumista toimipaikkatasolla. Myös muuttoliikkeellä saattaa olla resurssien allokoitumista Uudellamaalla parantava vaikutus, koska suurin osa tulomuuttajista on nuoria ja hyvin koulutettuja. Työpaikka- ja työntekijävirtojen tarkastelu antaaakin tukea näkemykselle, jonka mukaan Kainuun suuri työttömyys selittyy riittämättömällä rakennemuutoksella.

Kirjallisuus

- Böckerman, P. (1998): Alueet työttömyyden kurimuksessa. Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 14.
- Böckerman, P. (2000a): Suomen työttömyys: Alueellinen näkökulma. Teoksessa Loikkanen, H. A. ja Saari, J. (toim.): Suomalaisen sosiaalipolitiikan alueellinen rakenne. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 72–92.
- Böckerman, P. (2000b): Työpaikkojen syntyminen ja häviäminen – katsaus kirjallisuuteen. Kansantaloudellinen aikakauskirja, 96:3, 378–389.
- Davis, S. J., Haltiwanger, J. ja Schuh, S. (1996): Job Creation and Destruction. The MIT Press.
- Ilmakunnas, P. ja Maliranta, M. (2000): Työpaikkojen syntyminen ja häviäminen ja työvoiman vaihtuvuus. Työpoliittisia tutkimuksia, 209.
- Ilmakunnas, P., Maliranta, M. ja Vainiomäki, J. (1999): The roles of employer and employee characteristics for plant productivity. Helsinki School of Economics and Business Administration, Working Papers, W-223.

Liite 1.

Työpaikka- ja työntekijävirtojen keskiarvoja maakunnittain vuosilta 1988–1997												
	JC	JD	NET	JR	EJR	WIF	WIFU	WOF	WOFU	UNET	WF	CF
Uusimaa	15.59	16.73	-0.81	32.83	27.38	29.75	2.87	30.56	4.29	-1.42	60.32	27.66
Varsinais-Suomi	15.43	16.25	-0.58	32.37	26.03	27.34	3.91	27.92	5.37	-1.45	55.26	23.33
Satakunta	13.71	15.29	-1.61	29.76	23.57	23.82	4.06	25.44	5.44	-1.38	49.26	20.29
Häme	14.65	15.80	-0.89	31.04	24.60	25.59	3.72	26.48	5.22	-1.50	52.08	21.37
Pirkanmaa	15.34	16.47	-1.13	32.60	26.62	25.92	4.01	27.05	5.25	-1.23	52.97	21.14
Päijät-Häme	13.39	15.79	-2.18	29.88	23.56	24.62	3.99	26.80	5.38	-1.40	51.42	22.03
Kymenlaakso	13.37	14.78	-1.40	28.91	23.26	23.67	3.75	25.07	4.82	-1.07	48.75	20.58
Etelä-Karjala	15.20	16.58	-1.41	32.46	26.31	25.04	3.97	26.45	5.09	-1.12	51.49	19.76
Etelä-Savo	14.56	17.32	-2.71	32.68	26.81	24.44	4.51	27.14	5.51	-1.01	51.58	19.66
Pohjois-Savo	14.95	17.13	-1.92	32.67	26.48	27.23	4.37	29.15	5.38	-1.01	56.38	24.04
Pohjois-Karjala	13.77	16.32	-2.43	30.89	25.26	24.05	4.79	26.48	5.74	-0.95	50.53	20.32
Keski-Suomi	14.44	16.05	-1.50	31.30	24.96	25.31	4.38	26.81	5.47	-1.09	52.11	21.51
Etelä-Pohjanmaa	16.30	17.53	-1.11	34.71	26.64	26.21	5.06	27.32	5.65	-0.59	53.54	19.60
Vaasan rannikkoseutu	15.20	16.95	-1.62	32.84	26.89	25.23	3.27	26.85	4.02	-0.76	52.08	19.80
Keski-Pohjanmaa	13.56	17.22	-3.12	31.26	25.37	24.77	4.37	27.89	5.33	-0.96	52.66	21.35
Pohjois-Pohjanmaa	17.06	16.77	0.57	34.49	26.84	28.74	5.03	28.17	5.73	-0.70	56.91	22.79
Kainuu	13.74	16.02	-1.73	30.51	23.47	23.91	5.18	25.64	6.02	-0.84	49.55	19.23
Lappi	15.70	18.08	-2.23	34.41	28.00	26.80	5.41	29.02	6.91	-1.51	55.82	21.89
Itä-Uusimaa	13.57	15.28	-1.53	29.16	24.58	24.38	3.04	25.90	4.25	-1.21	50.28	21.24
Ahvenanmaa	10.53	10.25	0.44	21.25	16.52	21.73	2.99	21.29	3.02	-0.03	43.02	22.09

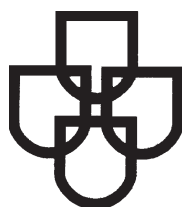
JC = työpaikkojen syntymisasaste, JD = työpaikkojen häviämisaste, NET = työllisyyden nettomuutosaste (NET = JC-JD), JR = työpaikkojen vaihtuvuusaste (JR = JC+JD), EJR = työpaikkojen ylimääräinen vaihtuvuusaste (EJR = JR-|NET|), WIF = työntekijöiden palkkaamisaste, WIFU = työntekijöiden sisäänvirtausaste työttömyydestä, WOF = työntekijöiden irtisano(utu)misaste, WOFU = työntekijöiden ulosvirtausaste työttömyyteen, UNET = työntekijöiden nettovirta työttömyydestä (UNET = WIFU-WOFU), WF = työntekijöiden vaihtuvuusaste ja CF = kirnuamisaste (eli työntekijöiden ylimääräinen vaihtuvuusaste).

*Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisujen sarjassa
ovat ilmestyneet*

- 1 Pirjo Mäkinen
KUNTARAKENNESELVITYS (1992)
- 2 HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN TULEVAISUUS
Kolme näkökulmaa (1992)
- 3 Maria Lindbom
KUNNAT JA EUROOPPALAINEN ALUEKEHITYS (1994)
- 4 Jukka Jääskeläinen
KUNTA, KÄYTTÄJÄ, MARKKINAVOIMA
Kunnallisen monopolin ohjaus ja johtaminen (1994)
- 5 Torsti Kivistö
KEHITYKSEN MEGATRENDIT JA KUNTIEN TULEVAISUUS
Kohti ihmisläheistä kansalaisyhteiskuntaa (1995)
- 6 Kari Ilmonen–Jouni Kaipainen–Timo Tohmo
KUNTA JA MUSIIKKIJUHLAT (1995)
- 7 Juhani Laurinkari–Pauli Niemelä–Olli Pusa–Sakari Kainulainen
KUNTA VALINTATILANTEESSA
Kuka tuottaa ja rahoittaa palvelut? (1995)
- 8 Pirjo Mäkinen
KUNNALLISEN ITSEHALLINNON JÄLJILLÄ (1995)
- 9 Arvo Myllymäki–Asko Uoti
LEIKKAUKSET KUNTIEN UHKANA
Vaikeutuuko peruspalvelujen järjestäminen? (1995)
- 10 Heikki Helin–Markku Hyypiä–Markku Lankinen
ERILAISET KUNNAT
Kustannuserojen taustat (1996)
- 11 Juhani Laurinkari–Tuula Laukkanen–Antti Miettinen–Olli Pusa
VAIHTOEHDOKSI OSUUSKUNTA
– yhteisö kunnan palvelutuotannossa (1997)
- 12 Jari Hyvärinen–Paavo Okko
EMU – ALUEELLISET VAIKUTUKSET JA KUNTATALOUS (1997)
- 13 Arvo Myllymäki–Juha Salomaa–Virpi Poikkeus
MUUTTUMATON – MUUTTUVA KANSANELÄKELAITOS (1997)

- 14 Petri Böckerman
ALUEET TYÖTTÖMYYDEN KURIMUKSESSA (1998)
- 15 Heikki Helin–Seppo Laakso–Markku Lankinen–Ilkka Susiluoto
MUUTTOLIIKE JA KUNNAT (1998)
- 16 Kari Neilimo
STRATEGIAPROSESSIN KEHITTÄMINEN MAAKUNTATASOLLA
– case Pirkanmaa (1998)
- 17 Hannu Pirkola
RAKENNERAHASTOT
– ohjelmien valmistelu, täytäntöönpano ja valvonta (1998)
- 18 Marja-Liisa Nyholm–Heikki Suominen
PALVELUVERKOSSA YÖTÄPÄIVÄÄ (1999)
- 19 Jarmo J. Hukka–Tapio S. Katko
YKSITYISTÄMINEN VESIHUOLLOSSA? (1999)
- 20 Salme Näsi–Juha Keurulainen
KUNNAN KIRJANPITOUUDISTUS (1999)
- 21 Heikki Heikkilä–Risto Kunelius
JULKISUUSKOE
Kansalaiskeskustelun opetuksia koneistoille (2000)
- 22 Marjaana Kopperi
VASTUU HYVINVOINNISTA (2000)
- 23 Lauri Hautamäki
MAASEUDUN MENESTYJÄT
Yritykset kehityksen vetureina (2000)
- 24 Paavo Okko–Asko Miettälä–Elias Oikarinen
MUUTTOLIIKE PAKOTTAA RAKENNEMUUTOKSEEN (2000)
- 25 Olavi Borg
TIEDON VAJE KUNNISSA (2000)
- 26 Max Arhippainen–Perttu Pyykkönen
KIINTEISTÖVERO KUNNALLISTALOUESSA (2000)
- 27 Petri Böckerman
TYÖPAIKKOJEN SYNTYMINEN
JA HÄVIÄMINEN MAAKUNNISSA (2001)

Kunnallisalan kehittämissäätiö KAKS rahoittaa kuntia palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tavoitteena on näin tukea kuntien itsehallintoa ja parantaa niiden toimintamahdollisuuksia.

Rahoitamme hankkeita ja tutkimuksia, joiden arvioimme olevan kuntien tulevaisuuden kannalta keskeisimpiä. Tuloksien tulee olla sovellettavissa käytäntöön. Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään ennakkoluulotonta ja uutta uraa luovaa otetta.

Säätiöllä on *Polemiikki*-niminen asiakaslehti ja kaksi julkaisusarjaa:

Polemia-sarja, jossa käsitellään kunnille tärkeitä strategisia kysymyksiä ajattelua herättävällä tavalla.

Tutkimusjulkaisut-sarja, jossa julkaistaan osa säätiön rahoittamista tutkimuksista. Pääosa säätiön rahoittamista tutkimuksista julkaistaan tekijätahon omissa julkaisusarjoissa.

Toimintamme ja julkaisumme esitellään tarkasti kotisivuillamme *www.kaks.fi*.

Vuonna 1990 perustettu itsenäinen säätiö rahoittaa toimintansa sijoitus-tuotoilla.

Osoite	Kasarmikatu 23 A 15 00130 Helsinki
Puhelin	(09) 6226 570
Telekopio	(09) 6226 5710
Asiamies	Lasse Ristikartano, (09) 6226 5720
Tutkimusasiamies	Veli Pelkonen, (09) 6226 5740
Taloudenhoitaja	Tuulikki Saarinen, (09) 6226 5730

Tutustu kotisivuihimme (*www.kaks.fi*)!

